

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra forenzní psychologie a sociologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Etika advokáta

Předkládá: Bronislava Játiová

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Radek Spurný

Plzeň 2012

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Etika advokáta“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.“

V Plzni dne 28.března 2012

.....
Bronislava Játiová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce JUDr. Radkovi Spurnému, především však své rodině za podporu a pochopení během studia.

OBSAH:

1. ÚVOD	str. 8
2. ETIKA ADVOKÁTA OBECNĚ	str. 10
2.1. Advokacie obecně	str. 12
2.1.1. Advokát	str. 13
2.2. Etika, morálka a právo	str. 14
2.2.1. Profesní etika	str. 16
2.3. Etické desatero začínajícího advokáta	str. 16
2.4. Etické kodexy	str. 19
2.4.1. Etický kodex advokátů	str. 20
2.4.2. Etický kodex advokátů v Evropské unii	str. 20
3. ETIKA ADVOKÁTA V ČASE	str. 22
3.1. Dějiny advokacie v českých zemích	str. 22
3.2. Počátky advokátního řádu před rokem 1849	str. 23
3.3. Moderní období české advokacie	str. 23
3.4. Novodobá advokacie v letech 1849 – 1918	str. 24
3.5. Novodobá advokacie v letech 1918 – 1945	str. 25
3.6. Novodobá advokacie v letech 1945 – 1989	str. 26
3.7. Advokacie po roce 1989	str. 28
3.8. Česká advokátní komora	str. 28
3.8.1. Organizace České advokátní komory	str. 28
3.8.2. Advokátní etický kodex	str. 29
4. VZTAHY A POVINNOSTI ADVOKÁTA	str. 30
4.1. Vztahy a povinnosti advokáta	str. 30
4.1.1. Povinnosti advokáta ve vztahu ke klientovi	str. 30
4.1.2. Povinnosti advokáta vůči Komoře	str. 32
4.1.3. Povinnosti advokáta vůči advokátnímu stavu	str. 33
4.1.4. Jiné povinnosti advokáta	str. 34
4.2. Práva advokáta	str. 35
4.2.1. Právo advokáta na pravdivé informace od klienta	str. 35
4.2.2. Právo advokáta odmítnout poskytnutí právních služeb	str. 36

4.2.3. Substituční oprávnění advokáta	str. 36
4.2.4. Právo advokáta na honorář	str. 37
4.2.5. Jiná práva advokáta	str. 38
5. SKUTEČNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ETIKU ADVOKÁTA	str. 39
5.1. Kolegialita	str. 39
5.2. Střet zájmů	str. 39
5.3. Reklama advokáta	str. 41
5.4. Korupce	str. 42
5.5. Neslučitelnost s výkonem advokacie	str. 44
6. PORUŠOVÁNÍ ADVOKÁTNÍ ETIKY A JEHO NÁSLEDNÉ POSTIHY ..	str. 47
6.1. Nezávislost advokáta	str. 47
6.1.1. Odpovědnost advokáta	str. 48
6.2. Kárné řízení	str. 49
6.3. Kárná rozhodnutí z hlediska etiky	str. 51
7. ZÁVĚR	str. 53

1. ÚVOD

„Doktoři a advokáti, to je jedna banda. Jen s tím rozdílem, že advokát tě jenom odře a doktor tě odře a ještě k tomu zabije.“

Anton Pavlovič Čechov

Zajisté bych tímto nechtěla pana Čechova urazit, byl bezpochyby velkým spisovatelem, nicméně podstatu poslání advokáta lze přeci jen spatřit jinde. Navíc fakt, že služby lékaře, soudce či právě advokáta jsou nezastupitelné a není možné se bez nich obejít, má slova potvrzují.

Tématem této práce je „etika advokáta“, vybrala jsem si jej na základě vlastního zájmu, na základě toho, že tato oblast je na rozdíl od ostatních oblastí práva poněkud novodobějším fenoménem, než jsou právní normy samotné. A i když systém právních norem je dosti propracovanou oblastí, jelikož procházel dlouhodobým vývojem a nesčítaným množstvím úprav, etika výkonu advokacie je ve srovnání teprve novinkou.

Vzhledem k faktu, jak dynamickým vývojem současná společnost prochází, je nutné, stejně tak jako i v jiných oborech, stanovit určitá pravidla, kromě samotných právních norem, jakými lidskými a morálními pravidly se advokacie bude řídit, tedy zjednodušeně řečeno, stanovit pravidla slušného chování. A právě tímto se bude celá práce obsahově zabývat.

Etika je přítomna snad v každé lidské společnosti a ani právnická povolání obecně a advokátní konkrétně nejsou žádnou výjimkou. Advokacie je především profese, která reprezentuje, jak zájmy státu, zájmy klienta, tak i zájmy celé společnosti. Advokátní profese zaznamenává silnou tradici kodifikovaných (tj. psaných) pravidel označovaných jako pravidla řádného výkonu advokacie nebo i etické kodexy.

V souvislosti s Listinou základních práv a svobod, zakotvené v Ústavě České republiky, má každý právo na spravedlivý proces, s tím je spojené také patřičné zacházení ze strany advokáta, který tu či onu stranu reprezentuje a za což mu náleží i odměna.

Počátky práva sahají až do dob římské říše, ale advokátní etika a její podoba procházela vývojem až od založení České advokátní komory, která má výsostný vliv na stanovení etických předpisů svých členů. V této souvislosti považuji za důležité se věnovat historickému vývoji advokacie, což mělo podstatný vliv na současnou podobu právní etiky.

Rovněž bych chtěla poukázat na etické kodexy, ať již v zákonech České republiky či Evropské unie, které jsou důležitou součástí výkonu advokacie v Evropské unii.

Součástí tohoto tématu bude i oblast samotných povinností a práv advokáta, jak ve vztahu ke klientovi, vůči Komoře, tak i vůči advokátnímu stavu, tedy etika advokáta v obecné rovině.

V neposlední řadě bych se chtěla věnovat také faktorům, které mohou méně či více ovlivnit chování advokáta při výkonu jeho povolání. Budu se věnovat takovým skutečnostem jako je kolegialita, střet zájmů či reklama advokáta.

Byť žijeme ve společnosti, která je právně vyspělá, etika a společenská morálka, pokud nejsou stanoveny jasnými pravidly, by mohly vézt k následkům, které by mohly poškodit jednotlivé strany. Tedy porušování advokátní etiky a jeho následné postihy jest posledním bodem práce, které více rozvedu.

2. ETIKA ADVOKÁTA OBECNĚ

Etika je přítomna snad v každé lidské společnosti a ani právnická povolání obecně a advokátní konkrétně nejsou žádnou výjimkou. Zřejmé je, že klient vyhledává advokáta hlavně z důvodu jeho vzdělanosti v právu, jelikož sám se v tomto ohledu špatně orientuje a mnohdy vůbec nevyzná, ale také navíc předpokládá, že advokát je člověk slušný, poctivý a čestný, což udává právě zmíněná etika.

Pravidla etiky advokátů tvoří profesionální, ale i morální hodnoty, které mají pro tuto profesi univerzální význam.

Advokátní profese zaznamenává silnou tradici kodifikovaných (tj. psaných) pravidel označovaných jako pravidla řádného výkonu advokacie nebo i etické kodexy.

Všestrannost etických pravidel vede k mezinárodnímu propojení profesních orgánů advokacie. Příkladem je (v evropském kontextu) činnost Rady advokátních komor evropských společenství (Council of the Bars and Law Societies of the European Union, ve zkratce CCBE), která sice působí v rámci EU, ale poskytuje statut pozorovatelů i advokátním reprezentacím nečlenských zemí. CCBE podporuje myšlenku sjednocení pravidel profesionálního chování při respektu k rozdílům úprav v jednotlivých zemích.¹

Rok 1988 byl výsledkem úsilí CCBE, jelikož byl jednomyslně přijat Kodex chování advokátů Evropských společenství (doplněn roku 1998). U nás byl takovýto etický kodex přijat až roku 1997.

Pro soubor etických pravidel advokátů je určující úloha advokátů v právním systému. Zpravidla jsou proto rozlišována pravidla chování advokátů ve vztahu ke klientům, k protistraně klienta, k soudům a k soudcům, k jiným advokátům a k zahraničním advokátům a pravidla týkající se soutěže a reklamy advokátů. K těmto otázkám dále více v kapitole 4 této práce.

Obvykle zahrnují etická pravidla chování advokátů povinnosti, které bývají uvozeny základními principy profese, jako je nezávislost a svoboda. Na škodu není připomenout i fakt, že některá pravidla etického obsahu bývají vyjádřena i v normách právních, jako je tomu

¹ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 47

např. u povinnosti mlčenlivosti advokáta nebo u úpravy zákazu střetu zájmů advokáta.² K těmto otázkám více v kapitole 4 a 5 této práce.

Někdy lze chápat advokáta také jako „soudního pracovníka“. Z toho plyne, že advokátní etiku lze pojímat jako součást „soudní etiky“, podobně jako se k chirurgické deontologii dostáváme prostřednictvím lékařské etiky. Ale i přes to, že advokátní etika tvoří součást soudní etiky, nekryje se s ní zcela, jelikož zahrnuje široký okruh otázek, jež se týkají vzájemných vztahů mezi advokáty, vztahů mezi advokátem a klientem, soudem, vyšetřovatelem apod.³

Praktický význam profesionální etiky advokáta spočívá mimo jiné v hlavním problému advokacie, tedy v tom, že advokát využívá soudní tribunu, která mu umožňuje působit na velkou skupinu lidí. Každý svůj úkon tak musí hodnotit nejen z hlediska jeho oprávněnosti a opodstatněnosti, ale také z hlediska morálky.

Etické požadavky jsou pro advokáta nejen morálním orientačním bodem, ale i kritériem kontroly, což je způsobeno rozsáhlou profesní samostatností advokáta.

Aktuálnost profesionální etiky pro advokáta je podmíněna tím, že mnohé vztahy, do kterých je advokáta nucen vstupovat při výkonu svých povinností, nejsou upraveny právem. Příkladem můžou být vztahy se svědky či taktiky a metodiky obhajoby. Toto však nelze chápat jako mezeru v právu, jelikož zkrátka existují vztahy, které není účelné, anebo není možné upravit právem v důsledku jejich různorodosti a individuální neopakovatelnosti.

Z hlediska jakékoliv profesionální etiky má mimořádný význam prestiž povolání a proto všechny činy člena skupiny, namířené na její podlomení, jsou považovány za amorální. Realizace povinností advokáta je neřídka spjata s překonáváním morálních konfliktů. Advokátní etika nabádá k pečlivému vztahu k prestiži soudu. Pro advokáta jsou však zájmy obhajoby vždy nejvýznamnější morální orientací, jestliže mohou být hájeny v mezích zákonných metod a prostředků. Proto, jestliže ohledy na tuto prestiž ospravedlňuje porušování zájmů klienta, postaví se advokát na ochranu těchto zájmů. Přísného odsudku pak zasluhuje ten advokát, který na prvé místo pokládá své osobní pohodlí, neboť nechce zastírat své vztahy s úředními osobami, s představiteli prokuratury a bezpečnosti.⁴ K otázkám porušování advokátní etiky více v kapitole 6 této práce.

² Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 48

³ Bojkov, A., D. *Etika profesionální obhajoby v trestních věcech*. Praha : Ústředí české advokacie, 1980, s. 22

⁴ Tamtéž, s. 28

Právě vědecké řešení morálních kolizí v advokátní činnosti na základě specifického odstupňování morálních hodnot je hlavním úkolem advokátní etiky.

Etika advokáta je tématem této práce a bude jí jistě věnována plná pozornost. Nicméně se domnívám, že na škodu nebude zahrnout do práce v obecném pojetí i několik základních pojmů k tomuto tématu se vztahujících, jako je pojem advokacie, advokát, etika, profesní etika apod.

2.1. Advokacie obecně

Výraz advokacie můžeme chápat v tom nejširším slova smyslu jako činnost spočívající v udělování právních rad, právních naučení a v obhajování zájmů jiných osob před soudem. Ve vlastním slova smyslu můžeme advokacii označit jako výkon povolání, jehož obsahem je poskytovat právní pomoc jiným osobám. Pokud je to činnost omezující se pouze na právní poradu a právní obhajobu, mluvíme o advokacii v užším slova smyslu.⁵

Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.) ve svém čl. 37 stanovila právo každého na právní pomoc v řízení před soudy, orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. V návaznosti na to v čl. 40, odst. 3 je upraveno právo obviněného na obhajobu prostřednictvím obhájce.⁶ Realizace těchto práv zajišťuje zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o advokacii), který výkon advokacie vymezuje jako: „*poskytování právní pomoci provozované jako nezávislé povolání zpravidla za úplatu*“, přičemž právní pomocí je podle tohoto zákona zejména zastupování před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, sepisování listin, udělování právních porad a další formy právní pomoci jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.

V jiných právních řádech je právo na právní pomoc upravováno různě, je buďto vyjádřeno v Ústavě nebo v procesních kodexech (Německo, Rakousko), anebo jsou přijímány zvláštní zákony, kterými je poskytování právní pomoci upraveno (Nizozemsko). Podle Evropské úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod, a zejména podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva, je právo na právní pomoc součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6.⁷

⁵ Schelleová, I. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha : Linde Praha a.s., 1997, s. 349

⁶ Tamtéž, s. 366

⁷ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 33

Zákon o advokacii v hlavě druhé části druhé obsahuje ustanovení týkající se způsobu výkonu advokacie a umožňuje tři formy realizace tohoto povolání – samostatný (tradiční způsob výkonu) nebo společný (prostřednictvím sdružení advokátů nebo formou veřejné obchodní společnosti) výkon advokacie a výkon v pracovním poměru (zaměstnaný advokát).

2.1.1. Advokát

Podle obecného mínění je advokát osoba, kterou je třeba vyhledat, když máme právní problém, protože on se zabývá profesionálně právem.

Legální definice pojmu advokát je obsažena v ustanovení § 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii a stanoví, že „advokátem je ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou (dále jen „Komora“).“ Jistě tato definice není postačující k tomu, abychom pochopili a byli dostatečně schopni popsat, čím se opravdu takový člověk zabývá.

Samozřejmě se nám nabízí i obsáhlejší výklady tohoto pojmu. Např. definice⁸, že advokát je bezúhonná osoba, plně způsobilá k právním úkonům, která získala vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva, vykonávala alespoň tři roky praxi advokátního koncipienta⁹ a složila advokátní zkoušky¹⁰.

Důležité je také podotknout, že advokát musí složit do rukou předsedy advokátní komory slib: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu.*“¹¹

Pojem právník bývá často používán v laické veřejnosti jako synonymum k pojmu advokát. Nepatrný rozdíl mezi uvedenými pojmy existuje a bývá respektován hlavně v odborné veřejnosti. Právníkem je vlastně každý absolvent právnické školy, kdež to advokát je „vyšší specializace“ – tedy kromě vysokoškolského vzdělání v rámci magisterského studia musí, jak již bylo zmíněno, absolvovat tříletou koncipientskou praxi, složit advokátní zkoušku a slib a musí být zapsán v seznamu advokátů v ČR. Obdobnou „specializací“ je např. i soudce, notář, státní zástupce či exekutor.¹²

⁸ Hendrych, D. a kol. *Právníký slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 5

⁹ Rozumíme jako osobu, která je při splnění zákonných podmínek zapsána v seznamu advokátů vedeném ČAK a připravuje se na výkon advokacie. Je zaměstnancem advokáta nebo společnosti advokátů.

¹⁰ Rozumíme jako odbornou profesní zkoušku, která je potřebná pro výkon svobodného povolání advokáta.

¹¹ Schelleová, I. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha : Linde Praha a.s., 1997, s. 372

¹² Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1967>, 25.2.2012, 16:11

V současné době není podmínkou výkonu advokacie získání titulu doktora práv (JUDr.) jako tomu bylo v období let 1868 až 1948, ačkoliv v obecném povědomí označení advokátů jako doktorů přetrvalo.

Advokát je dále při poskytování právních služeb nezávislý, to jest předpokladem výkonu jeho profese. Nezávislost je akcentována v ustanovení § 13 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, které říká, že „advokát je vázán pouze ústavou, zákony a dalšími obecně závaznými právními předpisy a v jejich mezích příkazy zastoupeného.“ Advokát je člověk, který bojuje o prosazení práva nad mocí. Proto nezávislost není jen výsadou, ale i nutností, aby mohl plnit svoji roli.¹³ K této otázce více v kapitole 6 této práce.

Dalším povinností a právům advokáta se budu více věnovat v kapitole 4 této práce.

2.2. Etika, morálka a právo

Etika je filozofická disciplína, která se zabývá vztahem lidského jednání k morálním normám, původem a povahou těchto norem, jakož i smyslem lidského života a problémem jeho štěstí.¹⁴

Etymologicky je slovo etika odvozeno od řeckého ethos, což v překladu znamená mrav, zvyk, způsob myšlení. Skoro stejný význam má i latinský termín *mos* od něhož je odvozena morálka, která pak jako předmět zkoumání etiky obsahuje vše, o čem člověk přemýšlí a co činí.

I. Hodovský¹⁵ definuje etiku jako vědní disciplínu, která se zabývá morálními hodnotami mravního chování a cítění, mravními hodnotami a normami a mravními povinnostmi. Oborem jejího zájmu je studium mravností v nejširším slova smyslu v individuální i společenské rovině. J. Jandourek¹⁶ uvádí ve svém Sociologickém slovníku, že etika je souhrn všech principů, podle kterých se ve společnosti posuzuje správnost jednání; normativní filozofická nebo teologická disciplína, která se zabývá všeobecně platnými normami určujícími správné jednání. Tak tedy podle Jandourka vychází etika z obecného předporozumění, že je třeba konat dobré věci a nekonat špatné.

Etika, která popisuje mravní hodnoty a soudy, které ve společnosti platí se nazývá deskriptivní (popisná) etika. Neříká zda je to či ono dobré nebo špatné, pouze konstatuje, jaký

¹³ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 34

¹⁴ Blecha, I. *Filosofie*. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998, s. 192

¹⁵ Hodovský, I. *Úvod do etiky*. Praha : Univerzita Palackého, 1992

¹⁶ Jandourek, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001, s. 74

je stav ve společnosti. Na druhé straně stojí etika normativní, která hledá odpovědi na to, zda je něco morálně správně či nikoliv. Zabývá se otázkami povinnosti (co by člověk dělat měl) a otázkami hodnot (co utváří dobrý život).

Etika se dále rozděluje na individuální, tedy morální otázky jednotlivce a sociální, jež zkoumá mravní život a normy různých společenství a společenských činností (rodina, politika, ekonomie, komunikace, ekologie apod.). Teoretická etika věnuje pozornost filozofickým otázkám etiky a etika praktická se zabývá konkrétní situací a aplikací mravních norem. V současné době se také dále rozpracovávají etiky profesní, zkoumající etické problémy jednotlivých oborů. Mluví se o etice podnikání, novinářské etice, etice právní a zejména o lékařské etice, která se snaží být garantem, že lidská důstojnost bude respektována od počátku až do samého konce života.

Pojmy etika a morálka se často používají hlavně v hovorové řeči jako synonyma. Ale nepatrný rozdíl mezi uvedenými pojmy existuje a v odborné veřejnosti se plně respektuje. Přitom jedno bez druhého neexistuje.

V této souvislosti musím zmínit i definici pojmu morálka. J. Vajda¹⁷ pod pojmem morálka rozumí určitý společenský jev, přesněji ... oblast lidské skutečnosti vymezená protikladností dobra a zla a s nimi spojenými normami chování se člověka v obklopujícím světě, ve společnosti ve vztahu k jiným lidem či k sobě. J. Jandourek¹⁸ definuje morálku jako ideový základ pro hodnotové a normativní systémy.

Je to poněkud matoucí, protože pojem etika se běžně používá tam, kde jde o věci týkající se celé společnosti nebo určitého společenství či oboru (profesní etika, etika v ekonomice apod.), zatímco pojem morálka se používá spíše tam, kde jde o chování jednotlivce a jeho správnost.

Právo je soubor platných právních norem. Platné právní normy jsou pravidla chování, která jsou ve státě uznávána za právně závazná a jejichž zachování je vynutitelné veřejnou mocí. Právní normy však nemusí být v souladu s morálními normami, tudíž může docházet k rozporu mezi legalitou a morálkou.

Například advokát, který je vázán mlčenlivostí, v případě že nastane rozpor mezi rovinami právní a etickou, dostane se do obtížné situace. Na jedné straně povinnost dodržet zákon

¹⁷ Vajda, J. *Etika*. Enigma, Nitra, 1993, s. 14

¹⁸ Jandourek, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001, s. 164

a vyhnout se tak hrozícímu trestu, na druhé straně morální povinnost ke klientovi a vlastní svědomí.

Etické normy na rozdíl od právních norem nejsou podporovány ani vymáhány institucemi, ale veřejným míněním, které koriguje chování jednotlivce.

2.2.1. Profesní etika

Postupem doby se profesní etika dostala do popředí společenského zájmu. To čemu se v nedávné minulosti věnovala žalostně malá pozornost, museli „profesionálové“ vykompenzovat tvrdou „dřinou“ na sobě, pokud jim na tom záleželo. Nejvíce pozornosti se profesní etice dostávalo v těch povoláních, která měla za sebou dlouhou historickou cestu vývoje a ve kterých se nositelé dostávali přímo do kontaktu s klientem. Šlo především o povolání lékařů, učitelů, právníků apod.¹⁹

Rozbor právníkové etiky je trochu složitější než rozbor jiné etiky (např. manažerské) vzhledem k tomu, že právníci netvoří homogenní profesní skupinu, pokud pojem „právník“ nezůžeme jen na advokáta, což se v laické veřejnosti běžně děje. Přitom něco jiného se očekává od soudce nebo státního zástupce, případně právníka ve veřejné správě, kteří by měli ctít bezvýhradně nejen právní, ale i morální normy. Jinak se pohlíží na advokáta, od něhož se naopak očekává tzv. balancování na hraně zákona a některé etické normy jsou zde přece jen vykládány mnohdy trochu jinak.

2.3. Etické desatero začínajícího advokáta

Domnívám se, že nebude na škodu se v této kapitole do jisté míry věnovat i „etickému desateru začínajícího advokáta“, jelikož advokátní etika je součástí přípravy advokátních koncipientů s tím, že Etický kodex²⁰ je stavovským předpisem, který je advokát povinen dodržovat.

Podle A. Krskové²¹ existuje 10 etických pravidel, podle kterých by se měl řídit každý začínající advokát:

Pravidlo první říká „Pokus se vidět v klientovi i svého bližního“. Advokát není jen obchodník s právními službami, v určité chvíli se stává člověkem velmi blízkým klientovi,

¹⁹ Janotová, H., a kol.: *Profesní etika*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2005, s. 7

²⁰ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších usnesení sněmu. (dále jen etický kodex)

²¹ Krsková, A. *Etické desatero začínajícího advokáta*. 1. vydání. Bratislava : IURA EDITION s.r.o., 2008

jelikož mezi nimi vzniká určitý vztah, který má své etické zásady, jako je např. důvěryhodnost, ochota, mlčenlivost apod. Advokát s klientem uzavírá advokátskou smlouvu (smlouva o poskytování právních služeb); obsah práv a povinností v tomto právním vztahu se spravuje ustanoveními advokátských předpisů a advokát nesmí zneužít smlouvu s klientem na to, aby rozsah svých povinností vůči klientovi jakkoliv zužil. Na akty, které dělá zplnomocněný advokát se hledí tak, jakoby je dělal sám klient, což požaduje velkou dávku odvahy a důvěryhodnosti. Na druhé straně, málokdy však mezi advokátem a klientem vznikne opravdový přátelský vztah, jelikož problémy klienta advokáta nemusí vůbec zajímat; advokát se klienta ujímá hlavně z důvodu honoráře, klient nemůže očekávat, že pro jeho trápení nebude advokát spát.

Pravidlo druhé: „Udělej všechno proto, aby si se vyznal v právu lépe než klient“. Vyjadřuje se tím hlavně nutnost kompetentnosti advokáta, jelikož i kdyby byl sebevíce snaživý, čestný či slušný, pokud není kompetentní, nemůže odvést dobrou práci. Nekompetentní advokát nepomůže klientovi, ba ještě i diskredituje profesi jako celek a vrhá špatné světlo na fungování celého právního systému. Co všechno by měl advokát vědět? Velmi těžká otázka, jelikož zákon nedává přesnou odpověď na to, jaké právní znalosti můžeme od advokáta oprávněně očekávat. Klienta k advokátovi přivede očekávání, že najde osobu vzdělanou v právu, schopnou vyřešit za něho problémy, ve kterém se sám špatně orientuje. Advokát většinou poctivě a s nemalým úsilím postupně splnil všechny kvalifikační předpoklady, které vyžaduje zákon o advokacii a o kterých již už byla řeč, ale to jistě není kvalifikace na celý „advokátský život“, na dalších třicet až padesát let, je to jen dobrý kvalifikační základ, na kterém je advokát povinný budovat svůj odborný růst, svoje znalosti a svojí orientaci v existujícím *legislativním pralese bičováním zejména monzunovou smršťí novelizací*.²²

Příkázání třetí: „Smiř se s tím, že charita patří k tradicím profese“. Toto pravidlo pojednává hlavně o tom, že chránit chudé a pronásledované bylo vždy pěknou součástí tradice advokátského stavu. Profese má svojí sociální stránku, ze které by měl pramenit impulz pomoci i upadlému klientovi.

Pravidlo čtvrté říká „Věř, že s dobrou pověstí dojdeš daleko“. Člověk je buď příliš pohodlný na to, aby si o advokátovi něco zjistil, anebo si myslí, že by zjišťoval zbytečně, protože stejně neumí jeho kvality posoudit. Nenamáhá se přemýšlet o tom, jaký by ten „jeho“ právník měl být a tak se optá známých a dohodne se s tím, koho mu doporučili.

²² Jirousek, V. *Celoživotní (povinné) vzdělávání – ano či ne?* Bulletin advokacie č. 2/2002, s. 7

Příkázání páté „Pamatuj, že na trhu se nezapomíná: kdo nakoupí draze, obrátí se jinde“. Bez dramtizování je možno říct, že na trhu se opravdu nezapomíná. Klient zklamaný advokátem, který ho finančně vůbec nešetřil, se už více nevrátí a ani nikoho k němu nedoporučí.

Příkázání šesté říká „Zájem klienta musí být prvořadý.“ Myslí se tím oddanost klientovi. Strohým jazykem zákon o advokacii přikazuje *chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, tedy využívat svoje vědomosti a zkušenosti, používat všechny dostupné prostředky a uplatňovat právní argumenty ve prospěch svého klienta.*²³ Hned v úvodních ustanoveních Etického kodexu se dočteme, že *oprávněné zájmy klienta mají přednost před vlastními zájmy advokáta i před jeho ohledem na jiné advokáty.*²⁴ Advokát má k ostatním jen takové povinnosti, které jsou slučitelné s povinnostmi ke klientovi; přebírá zodpovědnost za „právní osud“ klienta a svojí pasivitou, nedůslednou ochranou jeho práv a oprávněných zájmů, nedbáním na příkazy klienta zrazuje své poslání. Z hlediska etiky by však advokát měl udělat všechno, co je možné od něho očekávat, aby vyhověl přání klienta obhajovat ho osobně. Mělo by jít jen o takové úkony, při kterých vzhledem na znalosti advokáta, jeho osobní vlastnosti a praktické dovednosti, bude konat potřebnou odbornou starostlivost, a to v souladu s právem a povinnostmi, které pro advokáta vyplývají ze zákona a ze stavovských předpisů.

Příkázání sedmé „Zachovej si nezávislost ducha, odvahu vždy jednat správně.“ Nezávislost znamená odvahu dělat věci s vědomím toho, že je děláme správně. Advokáta by měla vést vlastní jistota a přesvědčení, že je jeho rozhodnutí správné. Nezávislost advokáta má dlouhou tradici, už článek 378 Napoleonovského kodexu z roku 1810, který upravoval výkon advokacie a disciplinární odpovědnost advokátů, ustanovil, že advokát vykonává povinnosti svého úřadu *svobodně, v zájmu spravedlnosti a pravdy.* Neodmyslitelnou součástí spravedlivého procesu podle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je *právní pomoc nezávislého advokáta.* Důvodem privilegia i závazků nezávislosti je povaha profesionalismu. Schopnost zachovat si konkrétní odstup od věci je základem prospěšnosti pomoci a rady každého odborníka.

Příkázání osmé říká „Měj úctu k úřadu soudce.“ Dobrý soudce je pro společnost požehnáním. Vždyť restituovat řád, ať už bylo právo porušeno na škodu veřejnosti nebo soukromé osoby, je pro snesitelný život nezbytné. Bez soudců se neobejdeme. Advokáti jsou

²³ § 16 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Čl. 6 odst. 1 Etického kodexu

součástí justice a jejich dobré fungování je jejich mimořádným zájmem. Zajisté vědí, že vážnost soudnictví přispívá ke stabilitě společnosti a ovzduší důvěry v celém státním zřízení. Proto součástí jejich etických povinností je povzbuzovat úctu veřejnosti k úřadu soudců a k soudu, podporovat dobrou organizaci soudnictví.

Příkázání deváté: „Mluvíti stříbro, mlčeti zlato.“ Přirozenou morální povinností každého z nás je chránit soukromí bližního před veřejností. Nikdo o sobě nevydává dobré svědectví, když dá napospas veřejnosti to, co mu druhý s důvěrou svěřil. Princip důvěrného zacházení s informacemi se v evropském kontextu považuje za *prvořadé a základní právo, jako i povinnost každého advokáta*.²⁵

Příkázání desáté: „Nedělej jiným to, co nechceš, aby dělali tobě.“ Je to prosté a jednoduché. Např. advokát by se měl zdržet přímého kontaktu s protistranou, která má svého advokáta; advokát by si neměl dělat dobré jméno na úkor kolegy; advokáti by neměli lhanout klienty; měly by být dochvilní a měly by mít úctu k času druhého; měly by mít dobré společenské způsoby apod.

Dle mého úsudku je etické desatero A. Krskové velmi nápomocné začínajícím advokátům, ale je i velmi dobrou informativní pomůckou pro klienty či laiky, kteří se chtějí dozvědět více o této problematice.

2.4. Etické kodexy

Etický kodex je jedním z nejdůležitějších regulátorů etického chování. Představuje souhrn základních etických pravidel a norem. Svůj etický kodex mají např. lékaři, právníci a novináři. Etický kodex vzniká jako určitá výslednice hledání optimálního etického chování subjektu, který má na jedné straně sloužit jako prevence proti různým druhům korupce, skandálům, poškozování zájmů a na druhé straně jako morální standart, který by měl zabezpečit minimum etiky v chování či už osoby, profese, odvětví apod.²⁶

²⁵ Evropská kodex advokátů v EU (čl. 2.3.1. – Povinnost mlčenlivosti). To samé je uvedené v Chartě evropské advokacie v pravidle 2.

²⁶ Janotová, H. a kol. *Profesní etika*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2005, s. 18

2.4.1. Etický kodex advokátů

Etický kodex advokátů²⁷ je stavovský předpis, vydaný Českou advokátní komorou, který je zcela zásadní pro výkon advokacie, neboť stanoví podrobný souhrn pravidel, jimiž jsou advokáti při výkonu svého povolání vázáni.

Adresáty tohoto předpisu jsou všichni advokáti, kteří jsou zapsáni v seznamu advokátů, dále všichni hostující i usazení evropští advokáti, pokud vykonávají právní služby na území ČR, advokátní koncipienti zapsáni v seznamu koncipientů a také společnosti a zahraniční společnosti, jejichž předmětem podnikání je výkon advokacie.²⁸

Pokud advokát poskytuje právní službu na území jiného státu, řídí se pravidly chování advokáta platnými v dané zemi. A soutěží-li advokát na cizích trzích právních služeb, dodržuje soutěžní pravidla pro advokáty platná na daném území.²⁹

Ve svých ustanoveních pak kodex upravuje otázky týkající se důstojnosti a vážnosti stavu, jiného podnikání advokáta, povinností advokáta ke klientovi, povinností k advokátnímu stavu, odměny advokáta, pravidla soutěže advokáta aj. K těmto otázkám více v kapitole 4 této práce.

V případě, kdy je jednání v rozporu s těmito ustanoveními, může Komora³⁰ zahájit kárné řízení. V rámci kárného řízení lze pak advokátům a advokátním koncipientům uložit kárná opatření, jimiž jsou napomenutí, veřejné napomenutí, pokuta, vyškrtnutí ze seznamu advokátů či advokátních koncipientů a v případě advokátů je pak takovým opatřením také dočasný zákaz výkonu povolání.³¹ K otázce kárného řízení pro advokáty více v kapitole 6 této práce.

2.4.2. Etický kodex advokátů v Evropské unii

Stejně jako na úrovni národní, i v rámci roviny unijního práva existuje etický kodex, jenž upravuje výkon advokacie v rámci EU, tedy etický kodex advokátů v EU ze dne 28.10.1988, ve znění pozdějších předpisů - The Code of Conduct for European Lawyers (dále jen „kodex“).

²⁷ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších usnesení sněmu.

²⁸ Čl. 1 Etického kodexu

²⁹ Čl. 3 Etického kodexu

³⁰ Česká advokátní komora (dále jen Komora)

³¹ § 32-35e zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii a advokátní kárný řád, tedy Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., ze dne 20.8.1996

Účel kodexu spočívá v přijetí „společenských pravidel, která se vztahují na advokáty z Evropského hospodářského prostoru v souvislosti s jejich přeshraničními aktivitami bez ohledu na příslušnost k advokátní komoře.“³²

Adresáty ustanovení kodexu jsou advokáti EU a EHP v souladu s definicí směrnice 77/249/EHS.

Ve svých ustanoveních obsahuje kodex úpravu týkající se vztahu s klienty, vztahů mezi advokáty a vztahy se soudy. Kodex neupravuje kárné řízení advokátů, to je ponecháno profesnímu sdružení vnitrostátnímu, přičemž platí, že pokud má advokát spor s advokátem z jiného členského státu, musí před zahájením jakéhokoli řízení vůči němu o této situaci nejprve informovat příslušné profesní komory, jež se pokusí spor urovnat.³³

³² Čl. 1.3.1. kodexu – jedná se o pomoc při řešení problému tzv. dvojí etiky, tedy kolize etiky dle ustanovení hostitelského a domovského státu, založeným čl. 4 směrnice 77/249/EHS

³³ Čl. 5.9.3 kodexu

3. ETIKA ADVOKÁTA V ČASE

Moderní podoba advokátské etiky se formovala až v moderním období advokacie. Celá advokacie nejprve musela projít dlouhým historickým vývojem, během kterého v závislosti na vnějších vlivech pronikaly principy, dle kterých se moderní advokacie řídí. Vzhledem k faktu, že Čechy byly v různých obdobích po nadvládou jiných zemí nebo celků, a obzvláště v období 2. světové války zde významně působil vliv Německé říše, nebyl vývoj české advokacie zcela suverénní. Etický kodex závisel v některých obdobích jeho vývoje například na politické situaci, v období komunistického režimu. Dalo by se říci, že moderní podoba advokátské etiky v demokratickém systému byla definována až po pádu komunistického režimu v roce 1989. Z dostupné literatury k tomuto tématu je možné logicky vyvodit, že do té doby se spíše advokacie formovala jako sdružení, vytvářely se kontrolní a kárné orgány a vůbec systém její působnosti. Etický kodex byl uzákoněn až v roce 1997, jak už bylo řečeno.

3.1. Dějiny advokacie v českých zemích

Dějiny advokacie jsou relativně málo probádanou oblastí. Nelze říci, že by jim nebyla v průběhu času věnována pozornost, ale zdroje informací o jejich počátcích jsou buď málo přístupná nebo roztržitá.

Informace před rokem 1849, kdy nastalo moderní období české advokacie, se dozvídáme jen z pramenů, či naučných slovníků. Obecně můžeme rozdělit tyto prameny na primární a sekundární.³⁴ Dále pak prameny primární dělíme na:

- dobové právní normy o advokacii a jejich výklad
- dobové stavovské předpisy
- netištěné písemnosti vzniklé z činnosti advokátních institucí
- právnické a advokátní časopisy, věstníky a publikace advokátních institucí

Prameny sekundární mohou být rozděleny následovně:

- denní tisk, neprávnická periodika, naučné slovníky
- archivní fondy zákonodárných, výkonných a soudních orgánů, spolkové, rodové, podnikové aj. archivy apod.
- další prameny

³⁴ Balík, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň : Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 5, 10

3.2. Počátky advokátního řádu před rokem 1849

První zmínka o výkonu advokacie se objevuje v *Ius regale montanorum*³⁵, později dochází k diferenciaci na *řečníky*, kteří u soudu vystupují zároveň se svým klientem, a tzv. *poručníky pře*, kteří ho zastupují již zcela samostatně. Podobné postavení mají *páni z lavic*, ti ale poskytují pomoc jen co týče procesního práva. Právní regulace je obsažena v Koldínových právech městských³⁶.

Před rokem 1849, stojí za zmínku sněmovní usnesení z roku 1615, které je prvním systematickým „advokátním řádem“ na našem území a „konečným bodem vývoje advokacie podle staročeského národního práva, ale až Obnoveným zřízením zemským³⁷ se výkonu advokacie dostává pevnějšího rámce. Tehdy se opět rozlišuje, a to na *prokurátory* (nikoli v pozdějším významu), kteří zastupují u soudního jednání a *advokáty*, ti jsou ale oprávněni pouze sepisovat podání. Od roku 1781 platí nová úprava, obsažená v Josefínském soudním řádu, pro výkon advokacie je poprvé jako nepominutelná podmínka předepsán doktorát práv a advokátní zkouška. Také je tehdy zaveden *numerus clausus*, tedy striktní kvóty na počet advokátů. Samosprávná instituce pro advokáty ve formě advokátní komory však až do roku 1849 neexistuje.

Výrazným pokrokem ve formování novodobé advokacie bylo císařské nařízení ze 16.srpna 1849, jímž byl schválen provizorní advokátní řád. Pokrokovost tohoto nařízení spočívala v tom, že oproti předchozímu Josefínskému soudnímu řádu, svěřovalo jistý díl samosprávy advokátním komorám. Princip *numerus clausus* však zůstal zachován.

Ačkoliv tento „zákon o advokacii“ byl zamýšlen jako provizorní, platil téměř dvacet let, respektive do 31.prosince 1868. Ke výraznějším změnám došlo pouze v oblasti úpravy advokátní zkoušky.³⁸

3.3. Moderní období české advokacie

Moderní období české advokacie se datuje k roku 1849, respektive 1869, kdy byl přijat advokátní řád; advokáti se stali samostatnými, vykonávali tzv. svobodné povolání

³⁵ Wikipedia, „právo těžit horu“ či „právo horního regálu“, známý také jako *Constitutiones iuris metallici*, byl horní zákoník a mincovní reforma vydaná v roce 1300 Václavem II.), http://cs.wikipedia.org/wiki/Ius_regale_montanorum, 17.02.2012, 09:30

³⁶ Balík, S. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Praha : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2000, s. 15

³⁷ Tamtéž, s. 29

³⁸ Balík, S. *Dějiny advokacie v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha : Linde, 2009, s. 41

a sdružovali se ve stavovských organizacích, tzv. advokátních komorách. Ty byly celkem tři, v Praze pro Čechy, v Brně pro Moravu a v Opavě pro české Slezsko.

Situace se změnila v období komunistického režimu, kdy advokáti své služby poskytovali v tzv. *advokátních poradnách*, které byly sdruženy v krajských sdruženích advokátů. Ta byla státními socialistickými organizacemi. Po listopadu 1989 došlo opět k osamostatnění advokacie. Vedle advokátů několik let působili tzv. komerční právníci, kteří se roku 1996 stali klasickými advokáty. Zároveň začal počet advokátů prudce stoupat; zatímco v roce 1989 jich bylo asi 500, v roce 2010 advokátní komora evidovala už přes 9 000 činných advokátů.³⁹ Nejvíce jich je v hlavním městě Praze, kde jediné jsou také podmínky ke skutečné specializaci na určitou oblast práva.

3.4. Novodobá advokacie v letech 1849 - 1918

Novodobá úprava advokacie vznikla až přijetím provizorního advokátního řádu dne 16. srpna 1849, který ustavil advokátní komory, a dále definitivního advokátního řádu k 1. lednu 1869.

Podle tohoto řádu musel být každý advokát členem advokátní komory, kterým se však mohl stát každý po splnění zákonných podmínek (domovské právo v obci na území státu, svéprávnost, titul doktora práv, sedmiletá právní praxe, advokátní zkouška). *Numerus clausus* byl zrušen.

Roku 1872 byl zaveden advokátní kárný řád, kterým byla u každé advokátní komory zřízena disciplinární rada, ve druhé instanci pak kárné prohřešky posuzoval Nejvyšší soud. Až do roku 1890 jsou odměny advokátů jen smluvní, poté je vydán advokátní tarif, který zavedl 3 tarifní třídy podle působnosti toho kterého advokáta (I. třída Vídeň a okolí, II. třída Praha, Brno, Karlovy Vary, Mariánské Lázně, III. třída ostatní místa). K roku 1904 je povoleno advokátům nosit talár, tehdy zvaný jako roucho úřední.

Advokátní komory byly zřizovány v sídle a s územní působností totožnou s vrchními zemskými soudy. V Čechách působila Advokátní komora v Praze a na Moravě a ve Slezsku původně jen Advokátní komora v Brně, neboť tam sídlil vrchní zemský soud společný pro obě země, ale po roce 1869 je ustavena i slezská Advokátní komora v Opavě. V roce

³⁹ Wikipedia,
http://cs.wikipedia.org/wiki/Česká_advokátní_komora#Historie_advokacie_a_advok.C3.A1tn.C3.ADC_h_komor, 17.02.2012, 17:50

1900 pak byla na 3. sjezdu delegátů rakouských advokátních komor ustavena rakouská Stálá delegace advokátních komor.

Komory jednaly buď ve shromáždění všech členů nebo prostřednictvím svého výboru. Shromáždění členů tajně volilo nadpoloviční většinou přítomných na dobu tří let prezidenta, jeho náměstka a členy výboru komory a taktéž na dobu tří let prezidenta, členy a náhradníky disciplinární rady. Dále volilo zkušební komisaře pro advokátní zkoušky.

Shromáždění členů komory rozhodovalo o jednacím řádu komory i výboru, o počtu členů výboru a rozpočtu komory. Jednací řády musely být schváleny Ministerstvem spravedlnosti. Výbor se usnášel nadpoloviční většinou za přítomnosti alespoň dvou třetin všech členů výboru, mimo jiné vedl seznam advokátů. Prezident či jeho náměstek předsedali komoře i výboru, přičemž předsedající hlasoval jen v případě rovnosti hlasů.

Disciplinární rada měla disciplinárním statutem stanoven počet členů včetně prezidenta na 7 (pokud advokátů v komoře bylo méně než 50), 9 (pokud advokátů bylo 50 – 100), 15 (pokud advokátů bylo 101 a více). Kromě toho se volili 4 náhradníci a 6 náhradníků, jestliže bylo 15 členů Disciplinární rady.

V roce 1905 došlo v pražské Advokátní komoře k národnímu kompromisu, který ukončil německou převahu ve vedení komory. Bylo stanoveno, že je-li prezidentem komory Čech, tak Němec bude prezidentem Disciplinární rady a naopak, přičemž náměstkové byli opačné národnosti než předsedové.

V roce 1910 byl Ministerstvem spravedlnosti schválen jednací řád komory, který stanovil paritu zastoupení českých a německých advokátů v orgánech pražské Advokátní komory. Obdobně byl národní kompromis dosažen v brněnské Advokátní komoře jednacím řádem přijatým na valné hromadě 27. března 1905, který stanovil střídání německy a česky hovořících advokátů v postu prezidenta komory. Předsedy opavské Advokátní komory byli vždy německy hovořící advokáti vzhledem k jejich značné početní převaze.

3.5. Novodobá advokacie v letech 1918 – 1945

Po vzniku první republiky dochází roku 1920 k uzákonění povinnosti složit slib věrnosti republice a roku 1922 je advokacie konečně otevřena i ženám. První advokátkou se stává Hilda Wíchová Mocová. K roku 1923 je vydán i nový advokátní tarif. Snaha o vydání nového advokátního řádu však vychází naprázdno a tak stále platí původní advokátní řád z roku 1869.

Se vznikem státu přechází na Slovensku i čtyři bývalé uherské advokátní komory, které se roku 1919 slučují v jednu. V roce 1924 vznikla jako společná reprezentace československých advokátních komor Stálá delegace advokátních komor, která však neměla zákonný podklad a veřejnomocenský charakter.

Paritní princip při obsazování funkcionářů v pražské Advokátní komoře dosažený roku 1905 byl zrušením jednacního řádu Ministerstvem spravedlnosti v roce 1919 opuštěn a až v roce 1920 bylo dosaženo kompromisu, který stanovil, že Češi budou mít post prezidenta (významným byl JUDr. Alois Stompfe), jednoho náměstka prezidenta komory a 16 členů výboru a Němcům připadne post jednoho náměstka prezidenta komory a 11 členů výboru. K opuštění paritního principu dochází i v brněnské Advokátní komoře, a to roku 1931.

V roce 1936 došlo v důsledku růstu počtu advokátů ke změně složení disciplinární rady, která měla 10 členů a 4 náhradníky (pokud bylo advokátů v komoře nejvýše 200), 15 členů a 6 náhradníků (pokud bylo advokátů 201 až 1000), 22 členů a 6 náhradníků (pokud bylo advokátů 1001 až 2000), 32 členů a 10 náhradníků (pokud bylo advokátů 2001 a více).⁴⁰

Po Mnichovské dohodě došlo k zániku opavské Advokátní komory, zbylá nezabraná území spravuje Advokátní komora v Brně. V roce 1938 byl omezen volný přístup do advokacie novou podmínkou, že bude povolen zápis do seznamu advokátů, jen pokud tomu nebrání veřejný zájem, což bylo znovu potvrzeno zákonem z roku 1948.

V roce 1940 došlo k vyloučení Židů z advokacie a ke vzniku možnosti se nechat zaregistrovat jako tzv. židovský právní zástupce, jmenovaných Ministerstvem spravedlnosti. Vzhledem k tehdejšímu poměru šlo ale jen o teoretickou možnost. Všichni advokáti navíc mohli být z advokacie vyloučeni pro politickou nespolehlivost ve vztahu k Německé říši. Naopak na území Protektorátu Čechy a Morava začínají působit němečtí advokáti a vedle dvou českých advokátních komor souběžně působí německá Říšská komora právních zástupců.

3.6. Novodobá advokacie v letech 1945 - 1989

Po osvobození 1945 nebyla obnovena Advokátní komora v Opavě a nadále působila v Čechách Advokátní komora v Praze a v Moravskoslezské zemi Advokátní komora v Brně.

⁴⁰ Wikipedia,
http://cs.wikipedia.org/wiki/Česká_advokátní_komora#Historie_advokacie_a_advokátních_komor, 19.02.2012, 15:33

Vzhledem k odsunu německého obyvatelstva byly všechny německé advokátní kanceláře uzavřeny.

Poté, co moc v roce 1948 převzal komunistický režim, byl vydán zákon o advokacii, nahrazující dosavadní advokátní řád z roku 1869. Tento zákon k 1. lednu 1949 zrušil obě samosprávné advokátní komory a místo toho ustavil krajská sdružení advokátů a Ústřední sdružení advokátů se sídlem v Praze, které dohlíželo na činnost krajských sdružení. Tato sdružení byla právníckými osobami.

Orgány krajských sdružení byla členská schůze a výbor a předseda. Orgány ústředního sdružení byly schůze delegátů krajských sdružení a předsednictvo a předseda. Organizační řády Ústředního i krajských sdružení vydával ministr spravedlnosti nařízením, jednací řády vydávalo Ústřední sdružení s jeho schválením.⁴¹

V tehdejší komunistickém režimu byla rovněž stanovena politická podmínka výkonu advokacie – oddanost lidově demokratickému zřízení. Nejen díky tomu dochází celkově k velkému poklesu počtu advokátů, naopak ale vznikají právní poradci při odborech a státních podnicích. V roce 1951 byl vydán nový zákon o advokacii jímž bylo sdružení advokátů zrušeno a místo nich byly zavedeny advokátní poradny bez právní subjektivity a jim nadřízené Ústředí advokátních poraden se sídlem v Praze.

Advokátem se tehdy mohl stát jen ten, kdo byl státně spolehlivým československým občanem, měl právní vzdělání, dvouletou praxi a složil odbornou zkoušku. V té době je ovšem opětovně zaveden advokátní tarif, do té doby se všechny příjmy povinně odevzdávaly na krajské sdružení, které je přerozdělovalo.

Nestabilní vývoj právní úpravy advokacie a jejího institucionálního zabezpečení pokračuje roku 1963, kdy byl opět vydán nový zákon o advokacii. Ten opětovně zavedl krajská sdružení advokátů a jim nadřízené Ústředí československé advokacie.

Na Slovensku pak působí jeho výbor. Nicméně nedochází ke zrušení advokátních poraden, ty nadále fungují, a to na úrovni okresní. Po vzniku československé federace je zákon zase zrušen a jsou vydány republikové zákony, nicméně úprava se již nemění, protože zůstávají prakticky stejné jako zrušený zákon.

⁴¹ Wikipedia,
http://cs.wikipedia.org/wiki/Česká_advokátní_komora#Historie_advokacie_a_advokátních_komor, 18.02.2012, 18:30

Logicky pouze vzniká Ústředí české advokacie a Ústředí slovenské advokacie a navíc je zvýšena povinná praxe pro adepty advokacie na tři roky. V rámci ústředí advokacie je také zavedena revizní a kárná komise.

3.7. Advokacie po roce 1989

Po pádu komunistického režimu došlo díky novému zákonu o advokacii z roku 1990 k obnově samosprávy, vzniká Česká advokátní komora se sídlem v Praze. Ta již má působnost pro celou Českou republiku. Až roku 2005 byla zřízena její brněnská pobočka, což navrhl tehdejší poslanec a advokát Zdeněk Koudelka. Advokacie se opět mění na svobodné povolání se zajištěnou samosprávou. Do roku 1996 existují i komerční právníci a jejich Komora komerčních právníků, ale poté se z nich s dalším zákonem o advokacii stávají klasičtí advokáti, sdružení v ČAK.

3.8. Česká advokátní komora

Česká advokátní komora (ČAK) je stavovským sdružením advokátů. Její sídlo je v Praze a má pobočku v Brně. Jedná se o největší právnické profesní sdružení samosprávy v České republice.

Členství v ní je pro všechny advokáty ze zákona povinné. Vykonává samosprávu advokacie a jako taková chrání a garantuje kvalitu právních služeb poskytovaných advokáty. Komora je veřejnoprávní korporací, není tedy součástí státu. Jako právnická osoba veřejného práva je zřizována zákonem a nezapisuje se do obchodního rejstříku.

3.8.1. Organizace České advokátní komory

Současná organizace České advokátní komory je upravena v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii. Jejími orgány jsou⁴²:

sněm – nejvyšší orgán komory

představenstvo – výkonný orgán komory o 11 členech

předseda komory – zastupuje komoru navenek

kontrolní rada – kontrolní orgán komory o 54 členech

kárná komise – provádí u advokátů kárné řízení, má 83 členů

odvolací kárná komise – odvolací instance v kárném řízení o 11 členech

⁴² Balík, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň : Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 96

zkušební komise – provádí advokátní zkoušky, zkoušky způsobilosti a uznávací zkoušky

Funkce v orgánech komory jsou čestné.

3.8.2. Advokátní etický kodex

Pokud budeme brát v úvahu, že tato kapitola je pouze věnována historickému vývoji v oblasti advokátní etiky, nikoliv tomu, čím se advokátní kodex zabývá, nebo co advokátům nařizuje, tak jeho platná podoba byla schválena až v roce 1997. Jak už bylo řečeno v předchozí kapitole, je to stavovský předpis vydaný Českou advokátní komorou, který stanovuje pro advokáty závazná etická pravidla výkonu advokacie⁴³, a současně stanovuje pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších usnesení sněmu.

⁴³ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996

4. VZTAHY A POVINNOSTI ADVOKÁTA

Každému advokátovi vzniká okamžikem zápisu do seznamu advokátů oprávnění vykonávat advokacii. Advokát však musí při výkonu svého povolání plnit řadu povinností, které mu ukládá jak sám zákon o advokacii, tak i již zmíněné stavovské předpisy (především tedy tzv. Etický kodex). Advokát je tedy vázán a musí dodržovat nejen právní normy, které jsou součástí právního řádu, ale také celou řadu etických pravidel. Vyjma povinností je advokát zajisté vybaven i některými právy. Souhrn práv a povinností vymezuje zákon o advokacii v hlavě třetí části druhé (§ 16 až § 31).⁴⁴ Dodržování práv a povinností napomáhá advokátovi vyhnout se případnému konfliktu s klientem, soudem, s protistranou a v konečném případě nechtěnému kárnému postihu.

4.1. Vztahy a povinnosti advokáta

V této podkapitole následuje souhrn povinností advokáta ve vztahu ke klientovi, ve vztahu ke komoře, vůči advokátnímu stavu a jiné povinnosti advokáta, které jsou stanoveny v předpisech o advokacii.

4.1.1. Povinnosti advokáta ve vztahu ke klientovi

Vztah advokát – klient vzniká v zásadě smluvním způsobem. Jejich vztah je založen na vzájemné důvěře. Smluvené činnosti mohou mít různý charakter. V případě právního poradenství klient sám jedná na základě advokátových rad; při zastupování advokát činí úkony jménem klienta, které mají pro klienta přímé důsledky.

Značně složitá mi připadá otázka ohledně posouzení pochybení advokáta. Často je zapotřebí sáhnout po judikatuře soudů. Klient je však chráněn před riziky vzniku přímé škody mu způsobené advokátem. Ustanovení § 24a zákona o advokacii obsahuje povinnost advokátů uzavřít s pojišťovnou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, kterou by mohl případně klientovi způsobit v souvislosti s výkonem advokacie. Tato smlouva o pojištění odpovědnosti za škodu, obsahuje pojištění až do výše náhrady škody jednoho milionu korun. Bez této pojistky nesmí advokát svou činnost vykonávat. ČAK pojišťuje tímto základním pojištěním hromadně všechny advokáty (kdo se takto nechce pojistit, musí ČAK doložit, že se pojistil individuálně). Ovšem je zcela běžné, že se advokáti sami dobrovolně připojišťují na

⁴⁴ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>, 07.03.2012, 10:52

částky mnohem vyšší, např. z toho důvodu, že koupě či prodeje, které smluvně advokát zajišťuje, jsou mnohamilionové a pokud by se zde dopustil chyby, byla by po něm žádána náhrada škody, proto je dobré být pojištěn na velmi vysoké částky.⁴⁵

Bezpochyby tou základní povinností advokáta je chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny (§ 16 zákona o advokacii). Na zákon o advokacii navazuje Etický kodex, který stanoví, že oprávněné zájmy klienta mají přednost před vlastními zájmy advokáta a i před jeho ohledem na jiné advokáty (čl. 6 odst. 1 Etického kodexu).

Jde-li o vzájemnou důvěru advokáta a klienta, pak nepochybně patří k advokátovým povinnostem také mlčenlivost. Stejně jako lékař je vázán mlčenlivostí o našem zdravotním stavu, tak i advokát v tomto není výjimkou. Mlčenlivost je téměř „svatou“ povinností a měla by zajistit ochranu klienta na jedné straně a důvěryhodnost advokáta na straně druhé. Můžeme se proto bez obav advokátovi svěřit s jakýmkoliv problémem, poněvadž informace od nás nesmí postoupit ani na žádost soud. Pokud by tak učinil, bude jeho výpověď brána jako nepoužitelný důkaz a zároveň by se tím dopustil kárného provinění. Povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se advokát dozví v souvislosti s poskytováním právních služeb je upravena v § 19 zákona o advokacii. Zprostit se této povinnosti lze jen s výslovným prohlášením klienta. Ovšem ustanovení § 19 odst. 1 tohoto zákona zdůrazňuje, že povinnost advokáta mlčenlivost zachovávat i nadále, tedy i po-té, co klient advokáta této povinnosti zprostit, je-li to v zájmu klienta. Srovnáme-li si to v hlavě, zákon tak tímto ustanovením nadřazuje zájem a blaho klienta nad jeho vůli. Povinnost zachovávat mlčenlivost musí dodržovat i advokát, který byl vyškrtnut ze seznamu advokátů a advokát, jehož činnost byla pozastavena.

Další základní povinností advokáta je informační povinnost. Vyřizování záležitostí klienta musí být pečlivé, rychlé a přesné. Klient musí být řádně informován, jak vyřizování jeho věci postupuje, musí mu včas poskytovat vysvětlení a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů (čl. 9 odst. 1 Etického kodexu). Informační povinnost advokáta vůči klientovi by se však neměla omezovat jen na předmět právní pomoci. Měla by dopadat i na podstatu a důsledky ujednání mezi advokátem a klientem, např. na povahu vztahu mezi nimi (poradenství nebo zastoupení), možné způsoby odměňování advokáta apod.⁴⁶

⁴⁵ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1967>, 13.03.2012, 14:04

⁴⁶ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 49

Zákon a advokacii pamatuje i na problematiku tzv. substituce, tj. poskytování právní pomoci prostřednictvím advokátova zástupce. Základem této substituce je zákonné zakotvení povinnosti advokáta, který vykonává advokacii samostatně, ustanovit si v případě jakékoliv překážky svého zástupce (substituta) po dohodě s ním a klientem (§ 27 zákona o advokacii). Základní pravidla substituce jsou detailněji upravena procesními a stavovskými předpisy, především jde o Ustanovení představenstva Komory č. 6/1998 Věštníku, kterým se stanoví pravidla pro výkon substitučního oprávnění advokátních koncipientů a jiných zaměstnanců advokáta. Kárná komise Komory se v jednom ze svých rozhodnutí se vyjádřila k otázce substituce tak, že „pokud advokát nezajistí substituci a svojí účast při jednání omluví až na poslední chvíli, takže hlavní líčení musí být odročeno, nezachovává vůči soudu náležitou úctu a zdvořilost a snižuje tak vážnost a důstojnost advokátního stavu“.⁴⁷

Na základě mého názoru, bych po shrnutí jednotlivých povinností advokáta ve vztahu ke klientovi, tedy etické nároky na advokáta shrnula do třech základních pilířů: nezávislost, zachování profesního tajemství a loajalitu, tedy zamezení střetu zájmů.

4.1.2. Povinnosti advokáta vůči Komoře

Jednou z nejdůležitější advokátovou povinností vůči Komoře je poskytování právní služby po určení právě Komorou (§ 18 odst. 2 zákona o advokacii). Jednoduše řečeno se jedná o bezplatnou právní pomoc. Systém bezplatné právní pomoci by měl zajistit dostupnost právní pomoci i pro lidi, kteří si placené právní služby nemohou dovolit. Tento systém by měl jistě existovat v každém demokratickém státě. Jak už bylo řečeno, jedno z etických přikázání praví: „smiř se s tím, že charita patří k tradicím profese“.⁴⁸ Právo chudých na bezplatnou právní pomoc je známé již několik století. Už Kodex kanonického práva v kánonu 1490 ukládá povinnost, aby při každém soudním tribunálu byly podle možnosti ustanovení advokáti, ze kterých si chudí mohou vybrat. Pomoc zaplatil soud a podmínkou její přiznání takovéto pomoci byla přísaha o chudobě.

Další povinností advokáta je poskytovat právní služby jako nástupce advokáta (§ 27 odst. 4 a 5 zákona o advokacii), a to ve dvou případech. Jestliže advokát, který vykonával

⁴⁷ Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 10.2.2000, publikované v Bulletinu advokacie zvláštní číslo červen 2002 – Sběrka kárných rozhodnutí ČAK 2000 – 2001, str. 31

⁴⁸ Krsková, A. *Etické desatero začínajícího advokáta*. 1. vydání. Bratislava : IURA EDITION s.r.o., 2008, s. 105

advokacii samostatně, zemřel nebo byl vyškrtnutý ze seznamu advokátů, bude jiný advokát ustanoven jeho nástupcem.

Advokát je také dále povinen podle § 30 zákona o advokacii platit příspěvek na činnost Komory a odvody do sociálního fondu, případně další platby. Pro rok 2012 činí výše příspěvku na činnost Komory 8. 000,-- Kč a odvod sociálního fondu 500,-- Kč.⁴⁹ Přičemž kárná komise rozhodla, že „včasné nezaplacení roční příspěvkové povinnosti na činnost Komory je závažným porušením povinností advokáta a že nezaplacení příspěvkových povinností ohrožuje hospodaření Komory a svědčí o neodpovědném postoji advokáta vůči své stavovské organizaci“.⁵⁰

Na advokáty se vztahuje i oznamovací povinnost. Podle § 29 zákona o advokacii musí advokát po zahájení výkonu advokacie bezodkladně oznámit Komoře své sídlo, způsob, jakým vykonává advokacii a další skutečnosti nezbytné pro vedení seznamu advokátů. Je však povinen oznámit i jakékoliv změny těchto skutečností, které mohou nastat v průběhu těchto skutečností.

Jelikož i advokáti jsou jen lidé, nelze ani zde vyloučit fakt, že mezi nimi navzájem či mezi advokátem a advokátním koncipientem nebo mezi advokátními koncipienty navzájem, můžou vzniknout konflikty ohledně výkonu jejich povolání. Proto jim zákon o advokacii ukládá využívat při sporech s jiným advokátem či advokátním koncipientem smířčího řízení před orgány Komory (§ 28).

4.1.3. Povinnosti advokáta vůči advokátnímu stavu

Povinností advokáta vůči advokátnímu stavu je nesčetně. Všechny jsou rovněž jako ostatní povinnosti upraveny ve stavovských předpisech, zejména se jedná o zákon o advokacii a Etický kodex.

Prioritní povinnost advokáta ve smyslu § 17 zákona o advokacii počínat si tak, aby nebyla jeho činností snižována důstojnost advokátního stavu a za tímto účelem dodržovat zejména pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže je konkretizována v řadě ustanovení stavovských předpisů.⁵¹

⁴⁹ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1391>, 07.03.2012, 15:21

⁵⁰ Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 28.3.1997, publikované v Bulletinu advokacie, zvláštní číslo, březen 1999 – Sběrka kárných rozhodnutí ČAK 1991 – 1997, s. 100

⁵¹ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 135

Povinnost vést přímou dokumentaci o poskytování právních služeb je dle mého názoru též velmi důležitá (§ 25 zákona o advokacii). Uplatní se zejména v případě konfliktu či nedorozumění, advokát tak může uplatnit tento dokument jako důkaz.

Povinnost advokáta být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb (§ 24 zákona o advokacii), povinnost odmítnout poskytnutí právních služeb (§ 19 odst.1 písm.b/až e/ zákona o advokacii), povinnost odstoupit od smlouvy o poskytování právních služeb (§ 20 odst.1 zákona o advokacii) a povinnost zachovávat mlčenlivost (§ 21 zákona o advokacii). Tyto povinnosti již byli výše či teprve budou zmíněny a objasněny, proto není nutné se k nim zde více vyjadřovat.

Etický kodex však ještě ukládá advokátům další povinnosti, jako je např. kolegiální povinnost (čl. 11). Jako příklad z praxe kárné komise Komory lze poukázat na její rozhodnutí, v němž zaujala stanovisko, že „je závažným porušením stavovské kolegiální povinnosti, jestliže advokát neodpovídá na korespondenci advokátova protistrany, byť by tak učinil na přání svého klienta“.⁵²

Důležitě se jeví i povinnost advokáta vůči advokátním koncipientům. Tato povinnost zakotvena v čl. 16 Etického kodexu zavádí povinnost advokáta spolupůsobit při přípravě advokátního koncipienta na jeho budoucí výkon povolání.

Při vedení advokátní kanceláře je na advokáta také kladena povinnost (čl. 16 Etického kodexu). Z této povinnosti vyplývá, aby advokát vykonával advokacii především ve svém sídle. Advokát zde musí být zpravidla osobně přítomný v pravidelné době, kterou si předem stanoví. Provedení kancelářských úkonů má povinnost svěřovat jen osobám náležitě kvalifikovaným, odpovědným a bezúhonným a má povinnost soustavně na jejich činnost dohlížet.

4.1.4. Jiné povinnosti advokáta

Část druhá oddíl čtvrtý Etického kodexu udává jiné povinnosti advokáta. Sem se řadí povinnosti advokátů v řízení před soudy a jinými orgány, před nimiž je každý advokát povinen zachovávat náležitou úctu a zdvořilost.

Advokát nesmí v řízení uvádět údaje, ani navrhnout důkazy, o nichž ví, že jsou nepravdivé nebo klamavé, a to ani na příkaz klienta. Naopak je advokát povinen v řízení jednat poctivě,

⁵² Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 20.4.2000, publikované v Bulletin advokacie, zvláštní číslo červen 2002 – Sběrka kárných rozhodnutí ČAK 2000 – 2001, s. 9

respektovat zákonná práva ostatních účastníků řízení a chovat se k nim i k ostatním osobám zúčastněným na řízení tak, aby nebyla snižována jejich důstojnost ani důstojnost advokátního stavu.⁵³

Ustanovení čl. 18 Etického kodexu dále říká, že advokát je povinen provádět veřejně prospěšnou činnost týkající se podpory projektů ohledně ochrany a prosazování lidských práv a svobod, byl-li k tomu vyzván a to bez nároku na odměnu. Za stejných podmínek je také povinen se podílet na výzvu Komory na projektech jejichž cílem je uskutečňování principů demokratického právního státu či zdokonalování právního řádu České republiky.

4.2. Práva advokáta

Oprávnění, která náleží advokátovi při výkonu advokacie, jsou poněkud užšího rozsahu než výčet jeho povinností.

4.2.1. Právo advokáta na pravdivé informace od klienta

Takovéto právo advokáta bychom těžko hledali v zákonné úpravě, neboť ho můžeme spatřovat pouze v etických pravidlech. Ustanovení čl. 6 odst. 3 Pravidel říká, že advokát není oprávněn bez souhlasu klienta zjišťovat či ověřovat pravdivost nebo úplnost skutkových informací, které klient advokátovi poskytl. Jednoduše řečeno, klient má povinnost podávat advokátovi informace pravdivé a úplné a advokát nemusí pravdivost těchto skutkových informací prověřovat. Jakmile však advokát zaujme podezření o nepravdivosti vylíčených informací klienta, bude jeho povinností, poučit ho o možných právních důsledcích.

Za pravdivé a úplné informace lze považovat přesné sdělení skutkových okolností konkrétního případu, ovšem je nutné přihlížet k citovému či psychickému stavu klienta. Povinností advokáta v tomto ohledu je nevynechat žádnou informaci z vylíčených skutečností, která by mohla příznivě ovlivnit daný případ. Bylo by však smělé očekávat, že klient sdělí advokátovi všechny rozhodné fakty, neboť nemůže vědět, které informace by mohly mít na jeho případ vliv. Však to je právě úkolem advokáta, aby se případně klienta dotázal a požadoval od něho objasnění.

S tímto právem souvisí také právo advokáta odstoupit od smlouvy o poskytování právních služeb podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o advokacii. V případě, že advokáta upoutá podezření, že je klient neupřímný, „mlží“ či poskytuje neúplné informace, je oprávněn podle

⁵³ Čl. 17 Etického kodexu

v předchozí větě zmíněném ustanovení vypovědět smlouvu o poskytování právní pomoci, neboť tím došlo k vzájemnému narušení důvěry mezi advokátem a klientem. Další podmínkou práva advokáta odstoupit od smlouvy o poskytování právních služeb je, že klient neposkytuje potřebnou součinnost; klient přes poučení advokátem o tom, že jeho pokyny jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, trvá na tom, aby advokát přesto postupoval podle těchto pokynů; a že klient nesložil přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb, ačkoliv jej o to advokát požádal.

4.2.2. Právo advokáta odmítnout poskytnutí právních služeb

Advokát je oprávněn poskytnutí právních služeb odmítnout, pokud nebyl k poskytování právních služeb klientovi ustanoven soudem nebo určen Komorou. Advokát je však povinen odmítnout poskytnutí služby i v případě ustanovení soudem nebo určení Komorou z důvodů uvedených v § 19 zákona o advokacii.

Advokát je povinen poskytnutí právních služeb odmítnout, jestliže⁵⁴:

- a) v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá,
- b) osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní služby žádá, poskytl již v téže věci nebo věci související právní služby advokát, s nímž vykonává advokacii společně (§ 11 odst. 1), nebo v případě zaměstnaného advokáta advokát, který je jeho zaměstnavatelem, anebo advokát, který je zaměstnancem stejného zaměstnavatele,
- c) by informace, kterou má o jiném klientovi nebo o bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit,
- d) projednání věci se zúčastnil advokát, případně osoba advokátovi blízká,
- e) zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.

4.2.3. Substituční oprávnění advokáta

Advokátovi náleží také substituční oprávnění, tj. právo nechat se zastoupit v rámci svého pověření jiným advokátem, advokátním koncipientem nebo svým zaměstnancem. Avšak zvláštní právní předpisy mohou substituci v určitých případech vyloučit. Podle § 35 odst. 1 trestního řádu není možné, aby se advokát nechal zastoupit advokátním koncipientem v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchním

⁵⁴ § 19 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii

soudem a Nejvyšším soudem. Podle § 25 odst. 3 a § 241 občanského soudního řádu, dle současné právní úpravy civilního řízení, se nepřipouští zastoupení advokátním koncipientem či zaměstnancem advokáta v dovolacím řízení. Dále je vyloučeno, aby se účastníci řízení jako soukromé osoby, nechali zastoupit advokátním koncipientem v řízení před Ústavním soudem ČR, dle § 31 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

4.2.4. Právo advokáta na honorář

Právní pomoc se zásadně poskytuje za honorář, advokát má na něj výhradní právo; od klienta lze požadovat i zálohu (§ 22 odst. 1 zákona o advokacii). Na vyšší honoráře je obecným etickým požadavkem jeho zaslouženost a přiměřenost. Avšak otázka přiměřenosti advokátovy odměny je frekventovaným předmětem soudní judikatury, řeší-li soud náhradu nákladů řízení. U nás, v České republice řeší právní řád rozsah advokátovy odměny pro účely náhrady nákladů na řízení tak, že se její výše v těchto případech řídí tarifem, a nikoli ujednáním mezi klientem a advokátem.⁵⁵

Základním předpisem, který upravuje odměňování advokátů, je vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) ve znění pozdějších předpisů. Ten však určuje výši odměny jen za situace, kdy mezi klientem a advokátem nebyla konkrétní výše odměny dohodnuta smluvně. Před touto odměnou má přednost odměna smluvní, k níž advokáti velmi často přistupují.⁵⁶ Dále dle § 22 odst. 2 zákona o advokacii, zaměstnaný advokát vykonává advokacii za mzdu stanovenou dle zvláštních právních předpisů, kterou mu poskytuje jeho zaměstnavatel. V Případě byl-li advokát ustanoven hradí jeho odměnu stát (§ 23 zákona o advokacii).

Otázka odměny advokáta z hlediska etického je upravena v čl. 10 Etického kodexu. Jak už bylo řečeno, na trhu se nezapomíná, klient zklamaný advokátem, který ho finančně vůbec nešetřil, se více nevrátí a nikoho k němu už ani nedoporučí. Z toho vyplývá, že smluvní odměna advokáta musí být přiměřená k hodnotě a složitosti věci. O svých výkonech pro klienta vede advokát přiměřené záznamy, které je schopen klientovi na požádání poskytnout s úplným vysvětlením. Advokát by se měl vždy snažit o finančně nejefektivnější řešení sporu. Povinností advokáta, ve smyslu etickém, je také informování klienta o možnosti bezplatné právní pomoci podle zvláštního zákona.⁵⁷

⁵⁵ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 50

⁵⁶ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1325>, 13.03.2012, 12:41

⁵⁷ Čl. 10 odst. 9 Etického kodexu

Nakonec bych jen podotkla, že informace o odměnách advokátů a výši jejich honoráře, které se často objevují v tisku a ostatních médiích, bývají často velmi nadsazené a působí na mnohé občany s nižšími příjmy spíše jako odstrašující element, odradí je od vyhledání advokátovy služby v době, kdy je ještě čas s jejich problémem účinně bojovat. Většina advokáta navštíví až za situace, kdy je již na nápravu pozdě. Proto rada advokátů, aby v případě jakýkoliv právních problémů neotáleli, a podobně jako v případě návštěvy zubaře či jiného lékaře navštívili i advokáta včas.

4.2.5 Jiná práva advokáta

Vyjma již výše zmíněných práv, mají dále všichni advokáti právo účastnit se sněmu, je zde však ze zákona nepřipustné zastoupení advokáta jiným advokátem (§ 42 odst. 2 zákona o advokacii). Advokátům také náleží právo volit a být volen do orgánů Komory a právo být informován o činnosti orgánů Komory.⁵⁸

Jsem si plně vědoma toho, že jsem zdaleka nevyčerpala veškerá práva a povinnosti advokáta, jak už ohledně vztahu s klientem, s Komorou či ve vztahu k advokátnímu stavu. Totiž mým cílem byl pokus pouze o rámcový výčet se stručnou charakteristikou z hlediska etiky, jelikož tématem této práce nejsou pouze povinnosti a práva advokáta.

⁵⁸ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>, 07.03.2012, 10:24

5. SKUTEČNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ETIKU ADVOKÁTA

Bez předsudků je nutno říci, že existují skutečnosti, kterými lze snadno etiku advokáta ovlivnit. Takovéto skutečnosti jako je kolegialita, střet zájmů, reklama advokáta či neslučitelnost s výkonem advokacie bych zde dále chtěla konkrétněji rozvést.

5.1. Kolegialita

Kolegialita, jinak řečeno vzájemná soudržnost mezi spolupracovníky by měla být přítomna snad v každém povolání a ani v advokátním stavu není povinnost kolegiální výjimkou.

Samozřejmě i kolegiálnost má svou právní úpravu, je zakotvena v čl. 11 Etického kodexu a udává advokátovi v tomto ohledu různé povinnosti jakož např. že advokát nesmí osočovat jiného advokáta a nesmí proti němu zahájit právní spor bez závažného důvodu apod.

Jak už bylo řečeno, podle A. Krskové existuje 10 pravidel etického chování a právě příkazání desáté říká: „Nedělej jiným to, co nechceš, aby dělali tobě“. Pravidlo, které by dle mého názoru měli bez váhání dodržovat všichni, ne jen advokáti.

Dávno již v současnosti neplatí, že soupeření je zbabělá a hanebná činnost, že se k ní nepřizná ani největší ničemník. Jisté je, že advokáti jsou především konkurenti, to je přirozené, ale ani advokát se nevyhne tomu, aby několikrát do týdne netelefonoval tomu druhému, neusiloval o dohodnutí, případně dohodu urychlit, aby mohli oba vyřizovat další věci a více vydělat. Teoreticky si nemohou dovolit být nepřátelé, jelikož se bez sebe navzájem neobejdou, protože hladká spolupráce jim i jejich klientům ulehčuje život a šetří náklady.⁵⁹

Dále by se podle tohoto pravidla z hlediska etiky měl advokát zdržet přímého kontaktu s protistranou, která má svého advokáta; advokát by si neměl dělat dobré jméno na úkor kolegy; advokáti by neměli lanařit klienty; měly by být dochvilní a měly by mít úctu k času druhého; měly by mít dobré společenské způsoby a v neposlední řadě by měli spory mezi sebou řešit smířlivou cestou apod.

5.2. Střet zájmů

Třebaže se advokát dostane do konfliktu zájmů, je to vlastně skutečnost, která silně ovlivňuje jeho etiku a právě proto se této otázce bude zde také věnovat.

⁵⁹ Krsková, A. *Etické desatero začínajícího advokáta*. 1. vydání. Bratislava : IURA EDITION s.r.o., 2008, s. 265

Fakt, že v současné době začalo rapidně přibývat střetů zájmů, do nichž jsou zapleteny advokátní kanceláře je velmi závažnou otázkou. Osvětlení je však prosté, zvyšující se poptávka po právních službách totiž tlačí advokáty k obcházení stavovské etiky.⁶⁰ Proto podle ČAK musí kontrolní rada a kárná komise každý rok řešit víc a víc stížností na advokáty a možné střety zájmů. A právě k tomu slouží agenda stížností, pokud klient zjistí, že advokát porušuje své povinnosti, je oprávněn podat ČAK stížnost.

Důvodem vyšší počtu případů střetu zájmů jsou nenasytnost českého trhu právních služeb a snaha advokátů získat nové klienty, tím však mnohdy porušují zákon o advokacii a pravidla stavovské etiky. Právě sám český zákon o advokacii a předpisy profesní etiky konstatují, že střet zájmů je závažným porušením povinností advokáta. A zde není klíčovou a podstatnou skutečností, zda v rámci střetu zájmů byl nebo nebyl přímo poškozen zájem klienta ve prospěch jiného, ale že již ke střetu zájmů došlo.

V několika typech situací dle zákona o advokacii je advokát povinen poskytnutí právních služeb odmítnout. Takové situace jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 19 zákona o advokacii. Ustanovení § 20 citovaného zákona dále hovoří o skutečnostech, kdy má advokát povinnost či oprávnění vypovědět smlouvu o poskytování právní pomoci. Tyto situace jsem již jmenovala v kapitole 4 této práce.

Důležité je také zmínit ustanovení čl. 8 Etického kodexu, kde jsou doplněny případy, ale etiky, kdy má advokát povinnost odmítnout právní pomoc, nebo vypovědět smlouvu o poskytování právní pomoci.

Nekalé způsoby vedle toho, že se vyhnout střetu zájmů, vytváří podle Weinholda prostor k neetickému chování také rostoucí konkurenční boj na trhu. „Zažili jsme několik absurdních pokusů, kdy některé kanceláře používaly doslova jakékoliv zbraně, aby získaly nebo si udržely klienty. Ve všech těchto případech se toho dopouštěli ti, kdo měli sami značné problémy se stavovskou etikou,“ poznamenal Weinhold. Však je dobré poznamenat i skutečnost, že by se všechna vina neměla svalovat pouze na advokáty. Významnou roli hrají také objednavatelé právních služeb, kteří stejně tak mohou přispívat ke kultivaci či naopak zkaženosti právního trhu.⁶¹

Kárná praxe zná mnoho případů, kdy došlo k porušení výše jmenovaných ustanovení. Porušení povinností advokáta zakládá skutkové podstaty kárných provinění. Platný zákon

⁶⁰ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1906>, 10.03.2012, 15:17

⁶¹ Tamtéž, 10.03.2012, 16:16

o advokacii vymezuje v ustanovení § 32 odst. tři kárná opatření, která lze advokátovi za kárné provinění uložit. O této otázce však více v kapitole 6 této práce.

5.3. Reklama advokáta

V České republice nalezneme kolem devíti tisíc advokátů. Otázkou však zůstává, kterého z nich si vybrat, aby nás zastupoval před soudem, nebo nám poskytl právní pomoc, nemusí být vždy jednoduchá. Dobře zvolený advokát nám totiž může ušetřit mnoho peněz.

Kvalitně a dobře odvedená práce je pro advokáty nejúčinnější reklamou, a proto je i ona faktorem, který nemálo ovlivňuje advokátovu etiku. Už jen osobní styl advokáta je jistě důležitý, však pouze sympatie nemusejí být zárukou toho, že jde o správného právníka na konkrétní práci.

Žijeme v marketingové době a reklama nás obklopuje na veřejnosti i v soukromí. Můžete dělat cokoli, vždy riskujeme útok reklamy, nelze ji uniknout. Ekonomická teorie nás přesvědčila, že reklama podporuje volnou soutěž tím, že informuje spotřebitele o různých produktech a pomáhá mu udělat zasvěcenější rozhodnutí. Budeme-li však hledat poskytovatele právních služeb, dostaneme se do zcela odlišné situace, zde je věrná a všudypřítomná reklama nezvykle zamlklá. S výběrem advokáta vám neporadí, jelikož ČAK své členy drží v tomto ohledu na uzdě.⁶²

Informační asymetrii mezi poskytovatelem a spotřebitelem právních služeb by měla vyrovnávat adekvátní publicita a reklama právních služeb. Pod publicitou rozumíme každou formu komunikování s veřejností v rámci svobodného povolání. Pokud dáváme odbornou pomoc do pozornosti takovým způsobem, že se sleduje osobní profit (získávání klientů), mluvíme o reklamě.⁶³

Stavovské předpisy komory advokátům reklamu obecně dovolují. Konkrétně Etický kodex ve svém čl. 26 říká, že „*osobní publicita advokáta v médiích jako tisk, rozhlas, televize, elektronická komerční komunikace nebo jiná média se povoluje, pokud jsou splněny podmínky čl. 25*“, tedy „*advokát má právo informovat veřejnost o poskytovaných službách za předpokladu, že jsou tyto informace přesné, nejsou klamavé a respektují povinnost mlčenlivosti a další základní hodnoty advokacie*“. Její kárná komise však zároveň velmi

⁶² Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=3053>, 20.03.2012, 17:31

⁶³ Krsková, A. *Etické desatero začínajícího advokáta*. 1. vydání. Bratislava : IURA EDITION s.r.o., 2008, s. 121

pečlivě hlídá, zda svou formou a obsahem reklama nepřekračuje meze, za nimiž by mohla ohrozit důstojnost advokátního stavu.

Kárného provinění se např. dopouští ten advokát, který své služby nabízí někomu, s kým se pracovně ani soukromě nestýká, a kdo je po něm sám nepožadoval. Proto se na přímé oslovení advokátem při výběru vhodné advokátní kanceláře nemůžeme spoléhat.

Pravdou je, že se najdou i takové kanceláře, které se jakémukoliv zviditelnění vyhýbají. Důvodem však není jejich skromnost, ale skutečnost, že mnozí klienti z různých důvodů ocení absolutní diskrétnost.

Do obtížné situace se dostáváme tehdy, hledáme-li právní služby. Auta i nemovitosti si můžeme sami prohlédnout, ale ve složitých právních kauzách se mnohdy vyznají jen ti, kteří je sami řešili či řeší. Pokud tedy hledáme právní zastoupení, nebylo by příliš moudré rozhodovat se podle vzhledu hlavičkového papíru.

Reklama v advokacii tedy není vůbec podstatná. Zde rozhoduje spíše osobní profil, pověst a činy konkrétního advokáta či celé advokátní kanceláře, jelikož se nejčastěji stává, že se na advokáta či advokátní kancelář obrátí nový potencionální klient na doporučení některého jeho stávajícího klienta. Jistě by nikdo nedoporučil advokáta, který nevyhrál ani jeden případ, zatímco klienta pěkně „oškubal“. Avšak i advokát na doporučení nemusí být tím ideálním, který případ úspěšně vyřeší. Přeci jen nežijeme v ideálním světě.⁶⁴

5.4. Korupce

Nezbytné je se seznámit s obsahovým významem korupce, ačkoliv to není nikterak jednoduché. Latinský výraz *corruptus* je možno volně přeložit jako zkažený, mravně zvrácený, přeneseně podplacený, respektive výraz *corrumpere* lze chápat ve smyslu jako mařit či uplácet.⁶⁵

O korupci se v České republice mluví léta, je to však celospolečenským problémem. Korupce je velmi silným fenoménem, přežívajícím bez překážek a zábran různá historická období a společenské řády, nerespektujícím žádné územní hranice a nerozlišujícím národní příslušnost. Zajisté se s ní bojuje, nicméně přes veškerou snahu je výsledek více než politováníhodný. Jelikož se provalené aféry, podezření, obvinění a vyšetřování související

⁶⁴ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=3053>, 21.03.2012, 12:30

⁶⁵ *Velký sociologický slovník*. Praha : Vydavatelství Karolinum, Univerzita Karlova, 1996, s. 535

s korupcí staly pro širší veřejnost nezajímavými, korupce se tak stala naprosto běžným prvkem, vyskytujícím se čím dál častěji.

Problém korupce je také velmi úzce spojený s etikou a morálkou společnosti. Proto přijímání etických kodexů lze považovat za jednu z možností korupční prevence, nelze je však zařadit mezi nástroje legislativní, respektive trestněprávně závazné, tedy obecně vynutitelné, protože při jejich porušení většinou nastupuje jen obecně vynutitelná sankce. Dodržování těchto pravidel patří spíše do oblasti mravnostní a morální, neboť se jedná o takové kategorie, jako je zdvořilost a ochota, které samozřejmě nelze upravit zákonem. Mezi základní principy patří např. předcházení situacím vedoucím ke střetu zájmů a odmítání jakýkoliv darů a jiných zvýhodnění.⁶⁶

Korupce je na jednu stranu přirozenou lidskou reakcí na nefunkčnost něčeho, současně je však těžkým zločinem proti duchu demokracie a férové soutěže. Takovýto negativní jev u občanů opodstatněně podlamuje důvěru ve státní aparát, právní řád, morální zásady a spravedlnost vůbec. Ve svých konečných důsledcích může být však korupce i smrtelně nebezpečná.⁶⁷

Zajisté by bylo chybou spojovat korupci pouze se státními úředníky a veřejnými zakázkami jen proto, že se zde hovoří o miliardách. Korupce se skládá nejen z peněz veřejných, ale naopak i z čistě soukromých zdrojů; v porovnání jde však o mnohem menší částky.⁶⁸

Nicméně korupcí je v současné době prorostlá i česká justice. Byly zaznamenány případy neobvyklého jednání některých soudů a státních zástupců, dokonce se znaky kriminálního jednání, které s ohledem na postavení soudců a státních zástupců nelze účinně stíhat. Zde se nejedná jen o korupci, ale i o vynášení citlivých informací, manipulace soudním řízením nebo o pochybné kontakty s podsvětím. Nýbrž trestní stíhání soudců a státních zástupců jsou ojedinělými případy.

V české justici působí něco málo přes 3 000 soudů a i přes to je tento vysoký počet selhání tří trestních soudů a jedné soudní úřednice, něčím, co se nikdy dříve nestalo.⁶⁹

⁶⁶ Petrovský, K. *Korupce po česku, aneb korupce očima průměrného Čecha*. Praha : Eurolex Bohemia a. s., 2007, s. 90

⁶⁷ Tamtéž, s. 15

⁶⁸ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7745>, 18.03.2012, 15:01

⁶⁹ Tamtéž, 19.03.15:44

Korupci je možno definovat z mnoha hledisek. Zde bych ráda zmínila pohled na korupci jako na prostředek maximalizující zisk, také označován jako tržní korupce. Z tohoto pohledu je o korupci možno mluvit tehdy, když veřejný činitel považuje svůj úřad za byznys, jehož zisk se snaží maximalizovat. Míra jeho příjmu pak už nezávisí jen na etickém hodnocení jeho užitečnosti pro společné dobro, ale na situaci na trhu a jeho talentu nacházet bod maximalizující zisk na křivce veřejné poptávky.⁷⁰

5.5. Neslučitelnost s výkonem advokacie

Zákon nepovažuje advokacii za činnost výlučnou, tj. takovou činnost, která by nemohla být vykonávána souběžně s činnostmi jinými. Tyto činnosti však mohou být také ovlivňujícím prvkem advokátovy etiky.

Jak je zřejmé z výše uvedeného, existují činnosti, které být souběžně s advokací vykonávány nemohou a jsou tak překážkou pro zápis do seznamu advokátů (§ 5 odst. 1 písm. g/ zákona) nebo důvodem k pozastavení výkonu advokacie (§ 9 odst. 1 písm. a/ zákona).

Činnosti neslučitelné s výkonem advokacie (dále jen „neslučitelné činnosti“) zákon sám, výslovně nevymezuje a proto je nezbytné uvedená ustanovení zákona interpretovat. Základním hlediskem při interpretaci je soulad jednotlivých činností se základními principy advokacie, jako jsou již mnohokrát v této práci zmíněné, nezávislost advokáta, nadřazenost zájmů klienta nad osobními nebo jinými zájmy advokáta, nepřipustnost omezení nebo vyloučení advokátovy odpovědnosti za jím poskytované právní služby a zájem na zachování cti a vážnosti advokacie.

Jestliže činnosti budou jakýmkoliv způsobem v rozporu se shora uvedenými principy, jedná se právě o činnosti neslučitelné s výkonem advokacie.

Na základě těchto východisek dospělo představenstvo ČAK (dále jen představenstvo) k určitým konkrétním závěrům ohledně v praxi nejčastějších - a nejčastěji diskutovaných - situací.⁷¹ Závěry představenstva jsem shrnula dále.

Advokát nesmí být v pracovním nebo jiném obdobném poměru, vyjma pracovního poměru vysokoškolského učitele, výjimku – pokud jde o určité vědecké pracovníky v oboru právo stanoví § 60 zákona. Za poměr obdobný poměru pracovnímu lze považovat zejména poměr

⁷⁰ Chmelík, J.a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Praha Linde, a.s.,2003, s. 14

⁷¹ Sdělení představenstva České advokátní komory k otázce výkonu činnosti neslučitelných s výkonem advokacie (Věšník ČAK č. 3/1997)

služební (např. služební poměr vojáka z povolání nebo policisty), činnost vykonávána na základě dohody o pracovní činnosti (§ 237 zákoníku práce), činnost vykonávána na základě dohody o provedení práce (§ 236 zákoníku práce), činnost prováděná na základě smlouvy o dílo nebo jiné obdobné smlouvy uzavřené podle občanského zákoníku.

Všechny výše zmíněné činnosti by silně ovlivňovali nejen etiku advokáta, proto se považují za činnosti neslučitelné s výkonem advokacie. Závazky z těchto činností by mohly např. nutit advokáta dodržovat pokyny zaměstnavatele a podrobovat se jeho kontrole, což by silně odporovalo základnímu principu advokacie – nezávislosti advokáta.

Advokát nemůže právní služby poskytovat jinak než výkonem advokacie, a to způsobem a za podmínek stanovených zákonem. Oprávněním poskytovat právní služby ve všech věcech může advokát např. zastupovat a poskytovat porady v obchodních věcech, v daňových a účetních záležitostech apod. Však nemůže působit současně advokát např. jako notář, daňový poradce, makléř či jako fyzická osoba podnikající na základě živnostenského oprávnění v oboru ekonomického poradenství, obchodu s nemovitostmi nebo zprostředkování v oblasti obchodu a služeb.

Činnost vykonávaná na základě živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění není s výkonem advokacie zásadně neslučitelná; nejvhodnějším způsobem výkonu podnikatelské činnosti, zejména s ohledem na její povahu, však nebude její osobní výkon advokátem, nýbrž výkon prostřednictvím jiné osoby, například odpovědného zástupce (viz § 11 odst. 6 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání /živnostenský zákon/, ve znění pozdějších předpisů).

Zásadně neslučitelné s výkonem advokacie není ani advokátovo členství v kolektivních statutárních nebo jiných orgánech obchodních společností, respektive výkon funkce individuálního orgánu obchodní společnosti (jednatel společnosti s ručením omezeným), a dále také výkon činností s výkonem advokacie tradičně spojených, a to ať zákonem či jiným právním předpisem výslovně zmíněných, jako je tomu např. u správce dědictví či správce konkurzní podstaty (viz § 56 zákona o advokacii).

K výkonu advokacie nemůže být překážkou ani vlastnictví či oprávnění z jakýkoliv práv k majetku v jakékoliv formě, jakož i správa a hospodaření s tímto majetkem, včetně brání výnosů či užitků z něho.

Zajisté není zásadně s výkonem advokacie neslučitelný výkon veřejných funkcí, např. výkon povinností vyplývajících z funkce senátora, poslance Poslanecké sněmovny, Parlamentu či člena obecního zastupitelstva.

Veškeré činnosti, které snižují advokáta v očích veřejnosti, vzbuzující pochybnosti o jeho poctivosti nebo jinak poškozující jeho dobré jméno, jakož i dobré jméno advokacie jako celku, je třeba považovat za neslučitelné s výkonem advokacie bez ohledu na právní formu, rozsah, délku trvání či okolnosti, zda se jedná o činnosti vykonávané za úplatu či bezplatně.

6. PORUŠOVÁNÍ ADVOKÁTNÍ ETIKY A JEHO NÁSLEDNÉ POSTIHY

Z pohledu reálného oka je namístě vyslovit fakt, že se denně vede nadmíra kárných řízení proti advokátům právě za porušování advokátní etiky. Současné statistiky kárných rozhodnutí o kárných žalobách nejsou pro advokacii ani trochu přívětivé. Tato otázka však zůstává do jisté míry nevyřešena. Je to na zvážení samotných advokátů, zda jim stojí za to, tyto zásady podložené stavovskými předpisy porušovat.

S porušováním advokátní etiky rovněž souvisí i nezávislost advokáta a odpovědnost advokáta z ní vyplývající, a proto se v této kapitole budu do jisté míry věnovat i těmto otázkám. Ovšem jak už bylo řečeno, poruší-li advokát etický princip či zákonem danou povinnost, dopouští se tím kárného provinění a může tak proti němu být zahájeno kárné řízení, a právě to je hlavním tématem této kapitoly, kterému se zde budu dostatečně věnovat.

Nejčastějším druhem porušování advokátní etiky je v současné době chtíč po nadměrné odměně. Pro vysoký honorář jsou mnozí advokáti schopni různých činů, kterými většinou obchází či přímo porušují etická pravidla nebo zákonem dané povinnosti. Pochopitelně to není jediný častější druh porušování etiky, mezi ty běžnější patří i např. přestoupení etických pravidel z důvodu úspěchu u soudu či vytvoření si nadstandardního osobního profilu, který by nalákal větší počet klientů.

6.1. Nezávislost advokáta

Základním předpokladem výkonu advokacie je advokátova nezávislost. Advokát je osobou, která ve skutečnosti bojuje o prosazení určitého práva nad mocí. Proto není nezávislost pouhou výsadou, ale rovnou nutností, aby mohl advokát svou roli splnit.

Advokát musí být při výkonu své profese naprosto politicky, ekonomicky i odborně nezávislý. Důležitou okolností advokáta je zůstat nezávislým i ve vztahu ke klientovi, pokud má používat důvěry třetích osob a soudů. Bez existence této nezávislosti na klientovi zde nemůže být jakákoliv záruka kvality výkonu advokacie advokátem. Při zabezpečení advokátovi nezávislosti hraje důležitou roli ČAK a existence příslušnosti ke svobodnému povolání a vážnost vyplývající z tohoto statutu.⁷²

⁷² Charta principů evropské advokacie, publikovaná v Bulletin advokacie, číslo 4/2007, s. 4

Nezávislost má zaručovat advokátovi motivaci k jedinému, k nejvyšší možné kvalitě pomoci. Vzhledem k různým vztahům, do kterých advokát při poskytování právní pomoci vstupuje, je vhodné rozlišovat nezávislost advokáta samostatně ve vztahu ke státní moci obecně, k soudnictví zvláště, ke klientovi a subjektivně, z pohledu advokáta samého.⁷³

Z pohledu nezávislosti advokáta ve vztahu ke státu a jeho orgánům je možno advokáta nazvat „kritikem moci ex professo“. Tato nezávislost je důležitá z důvodu, že advokát v zájmu svého klienta napadá rozhodnutí a postupy orgánů státu a veřejné moci. Je tak důležité, aby byl zbaven obav z důsledků svého jednání. Je tak evidentní, že tato nezávislost musí být absolutní.

6.1.1. Odpovědnost advokáta

Meze nezávislosti advokáta určuje jeho odpovědnost. Nezávislost není a nikdy nemůže být absolutní, už jen proto, že existuje právě určitá odpovědnost. Ta je velmi zjednodušeně vyjádřena systémem sankcí za porušení pravidel. Veřejnoprávní povinnosti advokacie se projevují ve zvláštním systému odpovědnosti advokátu, který je tvořen odpovědností trestní, soukromoprávní a disciplinární (kárnou).

a) Trestní odpovědnost advokátů

Advokát je osoba, která hájí práva a bylo by v rozporu, kdyby to dělala způsobem protiprávním. Jako obecný princip proto musí platit, že advokát je plně trestně odpovědný i při výkonu své profese. Existují však i výjimky z principu plné trestní odpovědnosti advokáta, ale v naší právní úpravě jej nenalezneme. Příkladem, kde jej můžeme nalézt je např. Belgie.

b) Soukromoprávní odpovědnost advokátů

Vztah mezi advokátem a klientem je vztahem soukromého práva, na který se vztahuje soukromoprávní odpovědnostní režim.

Tato odpovědnost advokáta je v odpovědnosti za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s poskytováním právních služeb. A poněvadž tvoří přirozenou hranici advokátovy nezávislosti, která je jinak velmi hojná, leč nemůže být absolutní a bez hranic, je z pohledu klienta nejpodstatnější.

⁷³ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 35

Principem, který odpovídá těmto východiskům, je „neomezená osobní odpovědnost“ zaručená povinností pojištění advokáta, aby byl klient chráněn před případnou advokátovou nesolventností. Takováto stavba má za cíl motivaci k co nejvyšší možné kvalitě právní pomoci a současně ochranu klienta. Nebezpečí majetkové nebo jiné újmy, která může klientu vzniknout při poskytování právní pomoci, je značně vysoké, a proto je nezbytné, aby byl před tímto rizikem chráněn.

c) Disciplinární (kárná) odpovědnost advokátů

Disciplinární odpovědnost advokátů monitoruje především zachování hodnot, které jsou s profesí spojovány, tj. cti a důstojnosti advokacie jako stavu navenek i cti a profesionality jednotlivých jejích členů.⁷⁴

Disciplinární odpovědností se obvykle myslí odpovědnost za porušení profesních pravidel stanovených zákonem nebo předpisem závazným pro příslušníky profese (stavovským předpisem).

Odpovědnosti advokáta za škodu vzniklou v důsledku jeho právní činnosti nezřídka předchází, ovšem není to podmínkou, vyslovení jeho odpovědnosti kárné.

Tato odpovědnost vzniká v případě kárného provinění, které je zákonem o advokacii definováno jako závažné nebo opětovné zaviněné porušení povinností stanovených advokátovi, tj. právními i stavovskými předpisy. Ojedinelé a nezávažné porušení povinností advokáta není kárným proviněním. Podmínkou kárného provinění však není vznik škody.

Kárná advokátní odpovědnost je upravena v zákoně o advokacii a dále pak vyhláškou č. 44/1996 Sb., advokátní kárný řád, v platném znění. O kárném provinění se rozhoduje v kárném řízení.

6.2. Kárné řízení

Advokát je kárně odpovědný za kárné provinění, jímž se rozumí závažné nebo opětovné porušení povinností, stanovených zákonem nebo stavovským předpisem. Advokát má řadu povinností, jejichž porušení má své důsledky. Tuto problematiku řeší jednak zákon o advokacii v § 32 – 35e, ale zejména v návaznosti na uvedené paragrafy kárný řád⁷⁵.

⁷⁴ Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 40

⁷⁵ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., ze dne 20. srpna 1996, kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád), ve znění vyhlášky č. 246/1999 Sb. a vyhlášky č. 265/2009 Sb.

Ustanovení § 32 odst. 3 zákona o advokacii říká, že za kárné provinění lze uložit advokátovi pět druhů kárných opatření:

- a) písemné napomenutí,
- b) veřejné napomenutí,
- c) pokuta až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy stanovené zvláštním právním předpisem,
- d) dočasný zákaz výkonu advokacie uložený na dobu od šesti měsíců do tří let,
- e) vyškrtnutí ze seznamu advokátů až na dobu pěti let.

Dále odst. 5 uvádí, že nejedná-li se o vysoce závažné porušení povinnosti, lze od uložení kárného opatření advokátovi upustit, pokud je samotné projednání kárného provinění postačující.

Jak už bylo řečeno, má-li někdo pochybnosti o správném jednání advokáta, je oprávněn na něj podat Komoře stížnost. Přijímání, evidování a další vyřizování těchto stížností zajišťuje kontrolní oddělení Komory, které se stará i o to, aby stěžovatel byl o postupu vyřizování jeho stížnosti pravidelně informován. V případě, že se prokáže oprávnění stížnosti, je vypracována kárná žaloba. Kárným žalobcem je předseda kontrolní rady Komory a tříčlenný senát kárné komise Komory pak rozhoduje o tom, zda se advokát opravdu dopustil porušení povinností uložených mu zákonem o advokacii a stavovskými předpisy a o jeho případném kárném postihu. Už však není v její pravomoci i rozhodnout o náhradě škody. Pokud v souvislosti s poskytnutou službou advokát způsobí škodu, pak za ni také sám plně odpovídá.⁷⁶ Návrh na zahájení kárného řízení musí být podán do šesti měsíců ode dne, kdy se kárný žalobce o kárném provinění dozvěděl, nejpozději však do dvou let ode dne, kdy ke kárnému provinění došlo.

Jistě i v tomto ohledu má advokát svá práva. Jestliže bylo proti advokátovi zahájeno kárné řízení, má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu dávány za vinu. Má právo hájit se a navrhopvat důkazy, které by měly být v kárném řízení provedeny. V tomto případě má advokát i právo nechat se zastoupit jiným advokátem.

Kárné řízení je výjimečné vtom, že při něm lze vyslychat svědky, znalce a účastníky, pouze, když se dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy lze provádět jen tehdy, jsou-li dobrovolně poskytnuty. Důkazy, které nelze takto provést, provede na dožádání

⁷⁶ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=39>, 13.03.2012, 15:00

Komory a na její náklady soud, který je povinen dožádání vyhovět. Soud přitom učiní všechna rozhodnutí, která jsou k provedení dožádání potřebná.⁷⁷

Má-li v kárném řízení vystupovat jako kárný žalobce předseda kontrolní rady, je oprávněn pověřit jiného advokáta po dohodě s ním provedením přípravných úkonů před zahájením kárného řízení (§ 33 odst. 3 zákona o advokacii).

Rozhodnutí kárného senátu vydané v kárném řízení, kterým se toto řízení před kárným senátem končí, musí být písemné a musí obsahovat výrok, odůvodnění a poučení o opravném prostředku.

Jak je zřejmé, proti tomuto rozhodnutí může advokát nebo kárný žalobce podat do 15-ti dnů od jeho doručení odvolání které má odkladný účinek.

Odvolací senát Komory v odvolacím řízení rozhodnutí zruší nebo odvolání zamítne a rozhodnutí potvrdí. Zruší-li odvolací senát Komory napadené rozhodnutí, rozhodne ve věci samé nebo ji vrátí kárnému senátu k dalšímu projednání. Kárný senát je v tomto případě vázán právním názorem odvolacího senátu.⁷⁸

6.3. Kárná rozhodnutí z hlediska etiky

V této podkapitole bych ráda uvedla výběr některých kárných rozhodnutí, která se týkají etiky advokáta. Základem výběru těchto rozhodnutí bude existence Souhrnného věcného rejstříku ke kárným rozhodnutím ČAK 1991 – 2009.⁷⁹

Vědomě nepravdivé informování klienta o postupu advokáta ve věci a o stavu vyřizované věci je závažným porušením povinnosti advokáta, je v rozporu s jeho povinností jednat čestně a svědomitě, a poškozuje pověst advokacie jako celku.

Pokus advokáta ovlivňovat soudce se neslučuje s povinností advokáta jednat čestně, jak tato povinnost vyplývá z ustanovení § 14 zákona o advokacii.

Použití urážlivých výroků advokáta, které se ve smyslu ustanovení § 11 občanského zákoníku týkají se občanské cti konkrétních osob, je porušením etických norem a závažným porušením zákonné povinnosti advokáta.

Vědomě nepravdivé informování protistrany o výši nákladů případného soudního řízení je porušením povinnosti advokáta jednat čestně a dodržovat pravidla profesionální etiky.

⁷⁷ Schelleová, I. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha: Linde Praha a.s., 1997, s. 391

⁷⁸ Tamtéž, s. 392

⁷⁹ Česká advokátní komora, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, 14.03.2012, 13:03

Vstoupí-li advokát do role dlužníka svého klienta v případě výpomoci třetí osobě, jedná se vždy o jednání v rozporu s advokátní etikou.

Je hrubým porušením etiky a povinnosti advokáta, jestliže zadržuje movité věci klienta a jejich vydání podmiňuje zaplacením své pohledávky.

Požadavek poctivosti a čestnosti advokáta v soukromoprávních vztazích se vztahuje i na jeho jednání mimo oblast jeho profesionální činnosti.

Je v rozporu s advokátní etikou, jestliže advokát používá akademický titul JUDr, ačkoli nevykonal zkoušku předepsanou zákonem o vysokých školách.

Advokát je povinen plnit převzaté závazky a závazek smí převzít jen tehdy, jestliže má rozumnou jistotu, že jej splní.

Na chování a jednání advokáta při výkonu advokacie jsou kladena daleko přísnější morální a etická kritéria než v běžném životě.

Jsem si plně vědoma toho, že jsem zde nevyčerpala celý souhrnný seznam kárných rozhodnutí z hlediska etiky. Nicméně mým cílem bylo jen pouhopouhé obeznámení se s formou a vzhledem takovýchto kárných rozhodnutí.

7. ZÁVĚR

Závěrem bych ráda vyslovila fakt, že jsem se v předchozích kapitolách zabývala většinou oblastmi vztahujícím se k dané problematice, které jsou dle mého názoru důležité pro získání obecného přehledu o etice advokáta.

Zjištění, že neexistuje mnoho literatury, která by se touto problematikou zabývala je vcelku snadno vysvětlitelné, jelikož se jedná spíše o jakási pravidla slušného chování při výkonu profese advokáta.

Profese advokáta je známa již několik století, ale to jak se při výkonu tohoto povolání chovat existovalo jen v obecné rovině, a bylo spíše spojováno s lidskými vlastnostmi daného člověka, než aby se takováto pravidla otevřeně sepisovala a ustavovala, jako závazná. Potvrzením je fakt, že v naší zemi je pouze několik málo profesí, u kterých obdobná pravidla existují.

Právní normy se vyvíjely po celá staletí, a to takovým způsobem, aniž by byl při tom kladen důraz na vytvoření etických pravidel, podle kterých by se advokacie řídila. O tom svědčí i skutečnost, že Evropská unie přijala etický kodex až roku 1988, u nás tyto normy uzákoněny roku 1997.

Nicméně není pravdou, že by tyto normy neexistovaly vůbec, jen nikdy dříve nebyly sepsány tak, aby byla možná jejich vymahatelnost a odpovědnost vyplývající z chování advokáta v daných situacích. Etická pravidla chování advokáta jsou novodobým trendem, kdy Česká advokátní komora tyto pravidla vytvořila a ukotvila v právním řádu tak, aby se stala součástí výkonu této profese.

Však i když jsou tyto pravidla již pevně ukotvena a všichni advokáti jsou s nimi plně obeznámeni, a to i s kárnými postupy v případě nedodržení těchto pravidel, záleží v neposlední řadě pouze na samotném advokátovi, na jeho morálních, osobních a lidských vlastnostech, které si každý člověk nese s sebou, aby mohl reprezentovat samotné právo, ale i zájmy klienta, který se práva domáhá.

Koneckonců je zřejmé, že z neetického chování advokáta pramení důsledky, které by mohly výrazně poškodit nejen jednotlivé strany, ale i dokonce i advokátní stav, soud či jednotlivce, se kterými při výkonu své profese advokát přichází do styku. Proto je nutné, aby tyto normy chování a následky z jejich případného porušení byly postižitelné.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CCBE	Council of the Bars and Law Societies of the European Union
ČAK	Česká advokátní komora
EHP	Evropský hospodářský prostor
Etický kodex	Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky
EU	Evropská unie
Kárný řád	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb. ze dne 20. srpna 1996,, kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád, ve znění vyhlášky č. 246/1999 Sb. a vyhlášky č. 265/2009 Sb.
Kodex	The Code of Conduct for European Lawyers
Komora	Česká advokátní komora
Pravidla	Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže
Sb.	Sbírka zákonů

RESUMÉ

To conclude what has been written in previous chapters, I would like to say, that I have generally covered the all the areas, which according to my opinion are necessary to understand the given topic of advocate ethics.

The finding, that there is not a sufficient amount of literature covering this area can be supported by the fact, that it deals more with the rules of proper behaviour during the conduct of the advocates profession rather than with the legislation itself.

The profession of an advocate has been known for many centuries, and the code of practice or conduct has existed in general terms and has been closely connected with personal moral qualities, rather than written provisions or enactments. To prove this, I can say, that in our country, there are only a few professions, which utilize such code of conduct.

The regulatory compliances have undergone a long process of evolvement, on their own, without the need for ethical codex, which would govern the ethical aspects behind then, based on which the advocacy would function. The fact, that the code of conduct has been adopted in the European Union in 1988, and in the Czech Republic it was legally establish in 1997 only supports this, therefore we can say, that it is a relatively new field.

Nevertheless it is not entirely true, that any ethical code would never exist, just never before has it been enacted by lawn, to enable its enforcement and responsibilities of the advocate resulting from his behaviour in a given situation. The Code of Conduct is a modern trend, and it was The Czech Bar Association, which constituted these rules and enacted them in the code of law, and made them an integral part of the advocate's profession.

Having said all this, it is also necessary to say, that even though the advocates are acquainted with these ethical rules during their studies, with the consequences resulting from their infringement, at the end it all comes down to the moral quality of the person, personal and human qualities, which everyone of us carries with him, to represent law itself in the best possible way, but also the interests of the client and other parties.

It is quite obvious, that non-ethical behaviour of the advocated can result in consequences, which could be to the detriment of the respective party, the advocate, the jury or an individual represented by the advocated. Therefore it is necessary for these rules to exist in a written form, and any diversions from an improper code of conduct are punishable by law.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

- 1) Balík, S. *Advokacie včera a dnes*. 1. vydání. Praha : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2000
- 2) Balík, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň : Vydavatelství ZČU, 1998
- 3) Bojkov, A., D. *Etika profesionální obhajoby v trestních věcech*. Praha : Ústředí české advokacie, 1980
- 4) Balík, S. *Dějiny advokacie v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha : Praha Linde a. s., 2009
- 5) Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2003
- 6) Macková, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001
- 7) Schelleová, I. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Praha : Praha Linde a.s., 1997
- 8) Blecha, I. *Filosofie*. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998
- 9) Hodovský, I. *Úvod do etiky*. Praha : Univerzita Palackého, 1992
- 10) Jandourek, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001
- 11) Vajda, J. *Etika*. Enigma, Nitra, 1993
- 12) Janotová, H., a kol.: *Profesní etika*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2005
- 13) Krsková, A. *Etické desatero začínajícího advokáta*. 1. vydání. Bratislava : IURA EDITION s.r.o., 2008
- 14) *Velký sociologický slovník*. Praha : Vydavatelství Karolinum, Univerzita Karlova, 1996
- 15) Petrovský, K. *Korupce po česku, aneb korupce očima průměrného Čecha*. Praha : Eurolex Bohemia a. s., 2007
- 16) Chmelík, J. a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha : Praha Linde a.s., 2003

Časopisecká literatura:

- 17) Jirousek, V. *Celoživotní (povinné) vzdělávání – ano či ne?* Bulletin advokacie č. 2/2002, s. 7

- 18) Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 10.2.2000, publikované v Bulletinu advokacie zvláštní číslo červen 2002 – Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK 2000 – 2001, str. 31
- 19) Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 28.3.1997, publikované v Bulletinu advokacie, zvláštní číslo, březen 1999 – Sbíрка kárných rozhodnutí ČAK 1991 – 1997, s. 100
- 20) Charta principů evropské advokacie , publikovaná v Bulletin advokacie, č. 4/2007, s. 4

Zákony a jiné právní předpisy:

- 21) Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- 22) Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších usnesení sněmu
- 23) Etický kodex advokátů v Evropské unii ze dne 28.10.1988, ve znění pozdějších předpisů (The Code of Conduct for European Lawyers)
- 24) Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb. ze dne 20. srpna 1996, kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád), ve znění vyhlášky č. 246/1999 Sb. a vyhlášky č. 265/2009 Sb.
- 25) Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996
- 26) Sdělení představenstva České advokátní komory k otázce výkonu činnosti neslučitelných s výkonem advokacie (Věstník ČAK č. 3/1997)

Internetové zdroje:

- 27) Česká advokátní komora, www.cak.cz
- 28) Wikipedia, www.wikipedia.cz